

Itinerari literari de lectura guiada

Llengua Catalana i Literatura

Les formes d'interioritzar la realitat en la poesia actual: l'exemple de 'Tantes mudes', de Mireia Calafell, en diàleg amb altres autors

Segon de batxillerat

Generalitat
de Catalunya

Aquest document està subjecte a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets.

La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Elaboració: Mireia Manresa (coord.), Rosalía Delgado, Ana M. Margallo i M. Teresa Verdaguer

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Elaboració: Direcció General d'Innovació, Digitalització i Currículum
Edició: Gabinet Tècnic
Primera edició: abril de 2024

Índex

1. Presentació de la proposta	4	
2. Objectius d'aprenentatge i relació amb el marc curricular	6	
3. Esquema de seqüenciació de les sessions	8	
4. Desenvolupament de les sessions	11	
Bloc I. Sessions introductòries sobre la comunicació poètica i lectura autònoma del poemari		
‘Tantes mudes’ (sessions 0, 1 i 2).....	11	
• Part A. Sessió 0	11	
• Part B. Sessions 1 i 2.....	13	
• Part C. Preguntes que ens podem fer per entendre les paraules i les frases d'un poema	16	
Bloc II. Anàlisi guiada de poemes de Mireia Calafell i formes d'interioritzar la realitat (sessions 3, 4 i 5).....		18
• Sessió 3.....	18	
• Sessió 4.....	20	
• Sessió 5.....	34	
Bloc III. Integració d'aprenentatges en l'encàrrec final i tancament (sessions 6, 7, 8 i 9)		35
• Sessió 6.....	36	
• Sessió 7.....	41	
• Sessió 8.....	41	
• Sessió 9.....	42	
5. Referències i recursos	44	

1. Presentació de la proposta

La lectura de poesia requereix que el lector o lectora sigui conscient d'algunes particularitats d'aquest gènere per tal de superar les barreres que sovint la releguen davant d'altres textos més accessibles per als estudiants de batxillerat. En aquest material es fa una proposta de lectura guiada d'un poemari complet en un moment en què la maduresa dels estudiants permet abordar l'estudi aprofundit d'un llibre de poesia com a unitat de sentit, gènere que normalment a l'educació secundària obligatòria (ESO) es treballa a partir de poemes representatius escollits d'un moviment o d'un autor o autora.

Atenent al plantejament del currículum en què es proposa basar la lectura guiada en **itineraris de textos literaris**, es pren com a punt de partida un llibre de poemes d'una poeta actual, *Tantes mudes* de Mireia Calafell, per donar pautes sobre alguns trets del gènere, d'una banda, i de la poesia de l'autora amb relació a altres estils poètics, d'una altra banda.

Els itineraris literaris es basen en un fil conductor temàtic o formal que articula tota la proposta i posen en relació diferents textos i autors segons aquest focus a través del contrast, des d'una perspectiva intertextual. En aquest cas, el que cohesiona l'itinerari és com la poesia interioritza la realitat. Aquest fil conductor, a més de relacionar textos poètics que tenen diferents maneres d'incorporar formalment els referents immediats, permet activar claus de lectura específiques del gènere poètic. Així, el fil conductor es concreta en l'itinerari en dos sentits:

- a) Un eix més general aplicat a l'essència mateixa del gènere poètic per observar com opera la poesia amb els referents immediats de la realitat respecte a altres gèneres.

En aquest eix s'han seguit algunes de les característiques amb què Ballart (1997) defineix el gènere poètic.

- b) Un eix aplicat a les diferents maneres amb què això es pot concretar, és a dir, a les tendències que es configuren tenint present com se situa cada autor o autora davant d'aquest aspecte del gènere i com aquesta opció pot ser un dels distintius del seu estil poètic.

Pel que fa a aquest eix, s'ha seguit la proposta que fa Calvo (2016) de diferents tendències de la poesia actual.

El fet de plantejar la lectura en forma d'itinerari permet ampliar el rendiment dels aprenentatges sobre el gènere poètic. Cal remarcar que aquest plantejament no pretén esgotar totes les possibilitats d'anàlisi d'una obra literària — poètica en aquest cas —, sinó aprofundir en la lectura de poemes a partir de les formes en què la poesia subjectiva la realitat. Aquesta mirada proporciona un focus concret de reflexió i d'indagació que articula i dona sentit al conjunt de la proposta. Per això, en primer lloc s'aprofundeix en els poemes de Calafell a partir del focus triat per establir una base des de la qual adoptar un criteri d'anàlisi i de lectura d'altres autors i poemes. S'atén, així, la familiarització amb algunes característiques del gènere, d'una banda, i es desenvolupen estratègies per enfrontar-se a poemes determinats, d'una altra. Podeu aprofundir en els itineraris literaris i en algunes pautes per desenvolupar-los al document: "[La lectura literària a l'ESO i al batxillerat. Orientacions per a la lectura guiada](#)".

Els propòsits esmentats prenen sentit per a la situació plantejada de caracteritzar la poesia de Calafell per tal d'elaborar, com a **encàrrec final**, un videorecital poètic en què els estudiants han de triar dos poemes, un de l'autora estudiada i un d'un altre autor o autora, posar-los en relació i recitar-los, tal com ella mateixa va fer en el [Recital de poetes dels setanta i d'ara](#) l'any 2019 al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB). La **seqüència d'activitats** acompanya en aquesta lògica de fer els estudiants "experts" en una autora amb el propòsit de poder-la contrastar, des d'una mirada determinada, amb altres poemes d'autors diversos. La comparació del poemari de Calafell amb altres poemes de diferents moments i tendències permet expandir i aplicar els aprenentatges fets. Aquesta part de l'itinerari que es basa en el contrast entre diferents poemes es podria expandir tant com el o la docent cregui convenient.

En aquesta proposta s'ha tingut en compte la perspectiva de gènere que estableix el currículum com un dels vectors transversals en visibilitzar l'obra d'algunes autores de la literatura catalana, així com en l'anàlisi de

poemes que tracten directament qüestions de gènere i de la mirada de la dona sobre el món i la seva realitat. Tanmateix, la perspectiva de gènere no és la clau de lectura sinó que queda integrada en el fil conductor de les diferents formes d'interioritzar la realitat.

La tria de la poeta **Mireia Calafell** ha respost a l'adopció d'aquesta perspectiva de gènere i també al propòsit de treballar amb la poesia actual per tal d'apropar els estudiants a una manifestació cultural viva i dinàmica que val la pena tenir en compte des de l'àmbit educatiu. Calafell, com a poeta de les noves generacions, té una publicació notable de poemaris pels quals ha rebut diferents premis que consoliden la seva trajectòria —justament el 2023 li ha estat atorgat el Carles Riba pel poemari *Si una emergència*. Així mateix, ha estat traduïda i publicada en altres països i és una poeta activa culturalment. La seva poesia, a més a més, pot resultar interessant i reptadora per al progrés dels aprenentatges en l'etapa postobligatòria per l'abstracció i reflexió intel·lectual que planteja. Podrien haver estat moltes altres les poetes escollides per configurar la proposta i, per això, al bloc III de l'itinerari, on es posen en relació els poemes de Calafell amb altres autors, cada docent pot decidir incloure obres i autors diferents dels proposats.

Segons la classificació de Calvo (2016) de la poesia actual, Calafell seria una de les autores que s'inscriu en la "reformulació dels vincles amb la realitat", en un extrem diferent d'aquella poesia que se n'allunya i que no hi estableix, a nivell formal, una correspondència tan explícita. La seva poesia, per tant, cerca els lligams amb els referents immediats a través del llenguatge. Aquest punt de partida ajuda a entendre i a valorar tant l'obra de Calafell com la d'altres poetes que s'hi apropen o que se'n distancien. A més d'aquest element, la poesia de l'autora presenta altres trets que li atorguen una veu pròpia, trets que també s'aborden en les propostes d'anàlisi dels seus poemes en l'itinerari amb el propòsit de caracteritzar-la per poder contrastar-la millor.

La proposta també permet relacions amb altres disciplines (la música, la pintura, la videocreació...), de manera que la col·laboració entre professorat de diferents àmbits pot enriquir l'aprenentatge de l'alumnat.

L'itinerari està articulat a partir de l'experiència directa i acompanyada de la lectura dels textos per part dels alumnes. Per això es fa una aproximació inductiva en què els estudiants han d'arribar a conclusions pròpies sobre l'obra de Calafell i sobre el gènere poètic, amb la integració dels sabers teòrics i l'estructuració o sistematització dels aprenentatges pertinents que hi ajudin en cada moment. Pren molta rellevància, en aquest sentit, l'**avaluació** reguladora a través de les diferents posades en comú que es proposen. Pel que fa a l'avaluació per comprovar el progrés al llarg de l'itinerari, serveixen com a evidències les diferents aturades per sistematitzar i estructurar el que s'ha fet i après (se'n donen esquemes en forma de fitxa) i també la recitació en el vídeo de l'encàrrec final.

En aquest mateix document es dona l'esquema de **seqüenciació de les sessions**, agrupades en tres blocs diferents: un primer bloc que serveix per introduir al gènere poètic; un segon bloc en què s'aprofundeix en la poesia de l'autora, i un tercer bloc on es posen en relació poemes seus amb els d'altres autors i se'n fa la recitació.

A més a més, es desenvolupa cada sessió i s'hi detallen les activitats per als estudiants així com les orientacions i dinàmiques d'aula per al professorat. S'ofereix tot alhora perquè les sessions s'entenen com un espai d'indagació conjunta per arribar a conclusions compartides, de manera que es fa difícil separar una cosa d'una altra. S'hi han integrat fragments de crítica i teoria literària, textos literaris, textos periodístics (ressenyes, entrevistes) i diferents formats (escrits, orals, audiovisuals) per acostar-nos a l'obra i la figura de Mireia Calafell i a la d'altres autors. El professorat pot integrar en diferents moments de l'itinerari altres *inputs* teòrics, de teoria literària o tendències estètiques, per exemple, i també afegir altres recursos complementaris que consideri adients.

2. Objectius d'aprenentatge i relació amb el marc curricular

Aquest itinerari literari es proposa per a la matèria comuna Llengua Catalana i Literatura de segon de batxillerat i per això les sessions i el plantejament s'han delimitat al temps disponible setmanal d'aquesta matèria. Amb algunes adaptacions, també es podria desenvolupar a matèria de modalitat Literatura Catalana. En aquest cas, es podria aprofitar, atès que es disposa de més hores setmanals, per aprofundir en l'estudi de l'obra d'altres autors de la tradició poètica catalana i ampliar la perspectiva de l'evolució del gènere, en la comparació que es fa de la poesia de Calafell amb altres obres.

En el marc de la matèria comuna Llengua Catalana i Literatura de segon de batxillerat, els **objectius d'aprenentatge** d'aquesta situació d'aprenentatge que es desenvolupen en l'itinerari són els següents:

1. Desenvolupar estratègies de lectura analítica per afrontar la lectura d'un poemari.
 - 1.1. Familiaritzar-se amb alguns recursos de la poesia catalana dels segles XX i XXI per comunicar i representar la realitat.
 - 1.2. Llegir i analitzar de forma guiada i compartida el poemari *Tantes mudes*, de Mireia Calafell.
 - 1.3. Utilitzar diversos llenguatges (oral, escrit, audiovisual, musical, plàstic...) per aprofundir en el coneixement del gènere líric.
 - 1.4. Utilitzar la interacció com a forma d'aprofundiment en la interpretació d'un text literari.
2. Establir connexions temàtiques i/o formals entre poemes de diferents autors de la poesia catalana i amb textos teòrics.
 - 2.1. Conèixer algunes obres i autors de referència de la lírica catalana del segle XX i XXI per aprofundir en el coneixement del gènere líric.
 - 2.2. Aplicar el coneixement sobre el gènere poètic treballat en els poemes de Calafell a poemes d'altres autors.
 - 2.3. Llegir i utilitzar textos de crítica i teoria literària i periodístics (ressenyes literàries, entrevistes...) per aprofundir en el coneixement del gènere poètic i en la interpretació dels poemes.
3. Elaborar el vídeo d'un recital de poemes triats i analitzats conjuntament a l'aula per compartir-lo amb la comunitat educativa
 - 3.1. Integrar les característiques formals d'un text poètic en la recitació per reforçar els elements temàtics del poema.
 - 3.2. Justificar les semblances i diferències entre els poemes triats per ser oralitzats.
4. Acostar el gènere poètic a l'alumnat per tal que l'incorporin en les seves opcions autònomes de lectura i desenvolupin l'interès per la lectura de poesia.
5. Visibilitzar l'obra poètica i la temàtica de gènere d'algunes autores de la lírica catalana dels segles XX i XXI.

Competències

Aquests objectius s'inscriuen en el desenvolupament de la competència específica 8 sobre la lectura guiada del marc curricular de la matèria comuna de Llengua Catalana i Literatura de segon de batxillerat: *Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura catalana, castellana i hispanoamericana, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals, per establir vincles entre textos diversos que configurin un mapa cultural i eixamplin les possibilitats de gaudir de la literatura i de crear textos d'intenció literària.*

També s'incideix, indirectament, en la competència específica 7: *Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres, i compartir experiències lectores, per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura*. Totes les lectures que es fan en l'itinerari per contrastar amb l'obra de Mireia Calafell es poden promocionar per a la lectura autònoma amb estratègies que estableixin vincles entre els estudiants i les obres. Per exemple, a partir de la presentació de diferents poetes en el bloc III de l'itinerari, es pot suggerir als estudiants que en facin una tria per abordar-ne la lectura en altres moments fora de l'àmbit acadèmic. En aquest sentit, també es podria convidar algun poeta a l'aula, o fer una sortida a la presentació d'algun llibre de poesia, a un recital o espectacle de poesia o bé assistir amb l'alumnat a algun acte de la Setmana de la Poesia de Barcelona, del festival Poesia i + o a d'altres esdeveniments poètics en altres localitats.

A través de les competències específiques en les quals s'aprofundeix en l'itinerari, es contribueix a desenvolupar **competències clau** com competència en comunicació lingüística; competència personal, social i d'aprendre a aprendre; competència ciutadana, i competència en consciència i expressió culturals. També hi són presents alguns dels **vectors**, com els aprenentatges competencials, la perspectiva de gènere, la qualitat de l'educació de les llengües i la ciutadania democràtica i consciència global, en aquest cas cultural.

Criteris d'avaluació

Els **criteris d'avaluació** del marc curricular que es concreten i contextualitzen en l'itinerari són els següents:

8.1. Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el context sociohistòric i amb la tradició literària, utilitzant un metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

8.2. Desenvolupar projectes d'investigació que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal, mitjançant l'establiment de vincles argumentats entre les obres de la literatura catalana, castellana i hispanoamericana des de l'últim quart del segle XIX fins al segle XXI, objecte de lectura guiada, i altres textos i manifestacions artístiques d'ahir i d'avui, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics, i explicitant la implicació i la resposta personal del lector a la lectura.

Sabers

Lectura i anàlisi d'obres rellevants de la literatura catalana, des de l'últim quart del segle XIX fins al segle XXI, inscrites en itineraris temàtics o de gènere, amb especial atenció als aspectes següents:

- Construcció compartida de la interpretació de les obres per mitjà de discussions o converses literàries.
- Anàlisi dels elements constitutius de la poesia de Mireia Calafell i d'altres autors, de la seva relació amb el sentit de l'obra i dels efectes d'aquests elements i dels seus recursos expressius en la recepció del lector o lectora.
- Utilització de la informació sociohistòrica, cultural i artística per interpretar l'obra poètica de Mireia Calafell i comprendre el lloc que ocupa en la tradició literària.
- Establiment de vincles intertextuals entre obres de Mireia Calafell, altres autors, altres manifestacions artístiques en funció de gèneres, temes, tòpics, estructures i llenguatges. Reflexió al voltant dels elements de continuïtat i ruptura. Gèneres: poesia. Temes: amor, drets socials, mort, etc.
- Expressió argumentada de la interpretació dels textos, integrant els diferents aspectes analitzats i atenent els seus valors culturals, ètics i estètics. Lectura amb perspectiva de gènere.
- Lectura expressiva i recitació de poemes atenent als processos de comprensió, apropiació i oralització implicats.

La proposta està dissenyada amb un enfocament competencial de l'educació literària, de manera que s'orienta a desenvolupar la competència literària a través de l'ús integrat dels sabers en un context de lectura guiada dels textos. Es pretén guiar els estudiants perquè adquireixin competència lectora de textos poètics i que puguin integrar, en la seva interpretació, coneixements culturals i activar el seu gust pel coneixement, l'anàlisi i la valoració de textos poètics que ajudi a arribar a conclusions i criteris d'elaboració pròpia.

3. Esquema de seqüenciació de les sessions

Blocs	Sessions. Descripció i intencionalitat	Observacions / dinàmica de les sessions
Bloc I Sessions 0, 1 i 2 Sessions introductòries sobre la comunicació poètica i la lectura autònoma del poemari <i>Tantes mudes</i>	S0. Entrada Es pretén activar les experiències prèvies de lectura de poesia dels estudiants per predisposar-los a tenir interès per llegir-ne. És una sessió informal, en la qual, mitjançant una conversa alterna en petits grups i amb el o la docent, els alumnes parlen sobre la seva relació i idea de la poesia i coneixen l'autora que treballaran inicialment.	Sessió opcional. El o la docent hauria de valorar si es duu a terme o no. Si la fa, el o la docent pot decidir si demana la lectura del poemari després d'aquesta sessió o de les dues següents.
	Lectura autònoma del poemari (per triar-ne 3 poemes, un de cada part)	
	S1 i S2. Pautes per llegir poesia Sessions que presenten algunes claus per començar a llegir poesia i afrontar els desconcerts que de vegades pot generar un poema. S'hi proposa, d'una banda, un recorregut per una de les característiques del gènere poètic, la poesia com a expressió d'un estat d'ànim o emoció (seguint Ballart, 1997), a través de cites teòriques i d'exemplificació en poemes d'autors diversos i de Mireia Calafell. D'altra banda, es donen pautes en forma de preguntes que un lector o lectora es pot fer per a una primera comprensió bàsica d'un poema.	Aquestes dues sessions poden fer-se abans o després d'haver llegit de forma autònoma el poemari per triar-ne tres poemes. Si els estudiants tenen bagatge de llegir poesia, demanar que llegeixin el poemari de manera autònoma abans d'aquestes dues sessions es justifica per la voluntat d'oferir una primera lectura genuïna i de descoberta individual. Si el context és un altre, en canvi, aquestes dues sessions poden servir no només per introduir el gènere poètic i Calafell sinó per donar pautes i fer un "escalfament" previ abans d'afrontar la lectura autònoma del poemari. Els docents poden dur-les a terme amb modelització en gran grup i fer aturades per demanar reflexió individual o en grup a partir de les propostes.
Lectura autònoma del poemari (per triar-ne 3 poemes, un de cada part)		

Blocs	Sessions. Descripció i intencionalitat	Observacions / dinàmica de les sessions
<p>Bloc II</p> <p>Sessions 3, 4 i 5</p> <p>Anàlisi guiada de poemes de Mireia Calafell i formes d'interioritzar la realitat</p>	<p>S3. Estructura i sentit del poemari</p> <p>Sessió per entendre la unitat i estructura de <i>Tantes mudes</i>, de Mireia Calafell.</p>	<p>Els alumnes fan tres grups, un per a cada part de l'estructura del poemari, i extreuen conclusions per caracteritzar-les.</p>
	<p>S4. Anàlisi guiada de poemes (algunes formes de representar la realitat en el gènere líric, seguint Ballart)</p> <p>Sessió per analitzar i interpretar les característiques del gènere poètic en relació amb l'obra de Calafell i altres elements rellevants de l'estil de l'autora, a partir de tres parelles de poemes amb proposta d'activitats de reflexió i anàlisi.</p> <p>Totes les parelles de poemes ofereixen el mateix model d'anàlisi dels poemes: un primer apartat que aborda una característica del gènere poètic aplicada als dos poemes de Calafell que s'analitzen; un segon apartat en què se seleccionen alguns trets formals sobre els quals se sustenta el sentit dels poemes; i un tercer apartat en què es vinculen els poemes amb la part del poemari on estan inclosos.</p>	<p>Els alumnes treballen en grups. Cada grup analitza de forma guiada un parell de poemes per aprofundir en una estratègia de la lírica sobre els efectes de la interiorització de la realitat i prepara l'exposició dels resultats de la seva anàlisi.</p>
	<p>S5. Posada en comú i sistematització</p> <p>Es proposa una aturada per recapitular i estructurar el que emergeix de les dues sessions anteriors.</p>	<p>Es comparteixen amb el grup classe les conclusions, que es recullen en una fitxa individual. Els companys han de donar altres exemples del que explica cada grup.</p>

Blocs	Sessions. Descripció i intencionalitat	Observacions / dinàmica de les sessions
Bloc III Sessions 6, 7, 8 i 9 Integració d'aprenentatges en l'encàrrec final i tancament	S6. Lectura d'altres poemaris, tria de poemes i anàlisi comparativa guiada Es pretén ampliar els aprenentatges a través de relacionar el que s'ha tractat sobre els poemes de Mireia Calafell amb altres poemes d'altres autors.	El o la docent reparteix diversos poemaris. Cada parella ha de llegir-ne un i triar un poema per posar-lo en relació amb algun de <i>Tantes mudes</i> . Ha d'omplir una fitxa que reculli la comparació entre els poemes (on podran integrar els aprenentatges fets amb el treball dels blocs I i II) per compartir-la amb el grup classe.
	S7. Posada en comú de les anàlisis i sistematització Sessió per a la regulació dels aprenentatges, en què els estudiants exposen la justificació de les relacions que han establert entre els dos poemes triats, un de Calafell i un d'un altre autor o autora.	Sessió per establir els vincles entre els diferents autors en la qual els alumnes comparteixen les seves descobertes i mobilitzen els aprenentatges assolits amb la feina feta als blocs I i II. El sentit de compartir la tria feta de poemes és que els altres puguin validar amb sentit crític la feina de cada parella i que el mateix grup s'autoreguli. Cal que tots recullin en la taula de sistematització la informació més rellevant sobre els diferents autors i poemes llegits.
	S8. Preparació de la recitació i edició del vídeo Sessió per a l'elaboració de l'encàrrec final.	Un criteri de realització de la recitació és integrar els aspectes formals dels poemes com a elements clau per transmetre el sentit del poema en la seva oralització. Per això cal preparar l'oral i assajar-lo, abans de l'enregistrament. També cal que els alumnes s'organitzin per editar el vídeo. Si és possible, es podrien fer algunes sessions de treball paral·leles amb els docents de matèries artístiques per enriquir el vídeo.
	S9. Projecció del vídeo i tancament Sessió per fer una valoració del recorregut fet.	És important compartir el resultat final de la feina i deixar espai per a les valoracions que fan. També caldrà veure si són conscients que s'hagi modificat en algun sentit la seva concepció de la poesia, quins comentaris els genera quan senten ara un poema, després de tota la feina feta.

4. Desenvolupament de les sessions

Bloc I. Sessions introductòries sobre la comunicació poètica i lectura autònoma del poemari 'Tantes mudes' (sessions 0, 1 i 2)

En les dues o tres primeres sessions es proposa una entrada sobre què vol dir situar-se com a lector davant del gènere poètic i una primera familiarització amb la poesia de Mireia Calafell que ajudi a abordar la lectura del poemari *Tantes mudes*.

Aquest primer bloc inclou una primera part que s'ha anomenat "Sessió 0" perquè el o la docent pot decidir si utilitzar-la o no segons el context i la familiaritat que tinguin els estudiants amb la lectura poètica. Les tres parts d'aquest bloc són les següents:

- Part A (sessió 0). Entrada informal a la poesia de M. Calafell.
- Part B (sessió 1 i part de la 2). Què és llegir poesia, què la distingeix d'altres gèneres.
- Part C (sessió 2). Modelatge i pautes per llegir el poemari de Calafell.

La A és una entrada a la poesia de Mireia Calafell a partir de la conversa sobre citacions de l'autora i d'altres autors per tal de partir de creences i experiències prèvies i de remoure els estudiants.

La B presenta la seqüència i aborda les dificultats que planteja la lectura de poesia. Utilitza textos de teoria literària que aborden l'especificitat del gènere poètic en la seva forma de representar la realitat, allunyada de la mimètica a la qual els estudiants estan més acostumats. Les reflexions teòriques sobre allò que distingeix la poesia es relaciona amb l'experiència de lectura dels estudiants per tal que activin el *mode de lectura* que requereix la poesia.

La C concreta les dificultats que pot tenir llegir poesia a partir del modelatge de les preguntes que ajuden a entendre i interpretar el poema "Poètica", de Mireia Calafell. Està pensada per ajudar a trencar el gel davant d'un poema.

Tant a la part B com a la C s'han utilitzat els textos de Ballart (1997, 2005) i de Peyrou (2020) d'introducció a la poesia.

Després de la part A, o bé després de la B i la C, es proposa als estudiants que llegeixin el poemari *Tantes mudes* a casa, de manera autònoma, i que en triïn un poema de cada part. El o la docent pot decidir, per les característiques del context segons el que s'hagi fet prèviament sobre poesia i segons la familiarització dels estudiants amb el gènere, si opta perquè els estudiants tinguin una primera aproximació de descoberta al poemari de Calafell abans de fer les parts B i C o bé si demana la lectura del poemari després d'aquestes dues parts, que pauten i preparen per a la lectura de poesia.

El desenvolupament que es proposa tot seguit està pensat perquè el o la docent l'utilitzi per dur a terme la dinàmica de l'aula. S'hi inclouen orientacions per al professorat i també propostes d'activitats per a l'alumnat, de manera alternada. En cas que es facin totes les parts de la proposta (A, B i C), el o la docent pot adaptar alguns continguts perquè no s'hi produeixin repeticions.

Part A. Sessió 0

Us agrada la música? Us agrada TOTA la música?

[S'ofereix el text "No m'agrada la música", que el o la docent pot fer servir com a suport per a la reflexió que es planteja.]

Us agrada la poesia? Us agrada TOTA la poesia? Penseu que tota la poesia és igual?

[El o la docent pot decidir plantejar aquestes preguntes en gran grup i recollir-ne respostes o bé deixar un marge de temps perquè cada estudiant hi pensi i després posar-ho en comú per fer conversa.]

Veurem un exemple proper de poesia. Volem que visqueu l'experiència de llegir un poemari d'una autora actual i pugueu valorar si el que transmet us diu alguna cosa i si té a veure amb el que han dit altres autors. En aquest cas, passareu a formar part d'aquest fil del teixit literari en el qual s'integra l'obra que estudiarem en aquesta proposta.

Mireia Calafell i Obiol (Barcelona, 1980)

Treballa en l'àmbit cultural i educatiu. Ha codirigit el Festival de Poesia de Barcelona i el festival Poesia i +.

Ha guanyat diversos premis literaris i ha col·laborat en diferents projectes interdisciplinaris relacionats amb el món de les arts i de la cultura en general. Ha publicat *Poètiques del cos* (2006), *Costures* (2010), *Tantes mudes* (2014), *Nosaltres, qui* (2016) i l'any 2024 sortirà *Si una emergència*, guanyador del premi Carles Riba.

La seva poesia ha estat traduïda a altres llengües.

Fixeu-vos en algunes paraules seves sobre la poesia:

El que és evident i indubtable és que una societat sense poesia —que vol dir també sense cultura— és una societat desarmada.

Com enteneu aquesta idea? Trobeu que Joan Brossa planteja la mateixa idea en el seu poema visual “Poema”? Parleu-ne uns minuts en petits grups i després poseu en comú les idees més rellevants de la vostra conversa.

Continueu la vostra conversa, ara al voltant d'aquestes altres paraules de l'autora:

Pel que fa a si crec que la poesia ha d'impactar, diria que no penso que la poesia hagi de fer res en concret: l'art no té cap obligació, almenys sota el meu parer. De fet, desconfio de qui creu poder afirmar, en general, què i com han de ser les coses, i menys encara l'art.

Hi esteu d'acord que la poesia no ha de fer res en concret?

El poemari *Tantes mudes* va guanyar el premi Lletra d'Or l'any 2015. En el discurs de lliurament del Premi, Ricard Biel diu que “l'anàlisi racional ve després, sempre després, de l'impacte emocional”.

Quan penseu a llegir un poema, penseu en un acostament de “cop emocional” o d’“anàlisi racional”? Com us resulta més fàcil que us arribi un poema?

Finalment, fixeu-vos en el que Mireia Calafell diu sobre les obres que li agraden. Compartiu les seves preferències?

Tanmateix, la literatura que més m'agrada és la que no et deixa indiferent, la que et provoca un moviment, un canvi, una muda. De vegades ho fa el tema, de vegades la forma, de vegades el so. Els impactes, perquè ho siguin, han de caure verticalment després de la lectura, no s'han de veure venir de lluny, no han de ser previsibles. Aquesta idea estaria en sintonia amb el que Derrida afirma en definir el seu concepte d'hospitalitat en tant que els poemes que m'apassionen són aquells que em proposen ser l'hoste absolut, és a dir, rebre no només allò que sóc capaç de rebre. En aquest sentit, si pogués afirmar com voldria que fossin els meus poemes, si m'atrevis a dir que la poesia ha de ser alguna cosa, diria que ha de ser un excés imprevisible.

Calvo, 2016, pàg. 64

Ara haureu de llegir el seu poemari i tornar a la propera sessió amb un poema triat de cada una de les parts del poemari. Hauríeu de poder justificar la vostra tria, dir si el que us ha colpit ha estat el tema, la forma, el so (com diu la poeta) i quin ha estat aquest tema, aquesta forma o aquest so.

[El o la docent pot decidir si dona aquesta consigna o continua amb les sessions 1 i 2 i la dona al final d'aquest bloc I.]

Part B. Sessions 1 i 2

Ens costa llegir poesia? Per què?

Com que dedicarem algunes sessions a la lectura de textos poètics, parlem sobre la relació que hi tenim com a lectors.

Ets lector o lectora de poesia? Hi ha algun tipus de poesia que t'agradi? En cas que no, anota els motius que et provoquen desconfiança o rebuig cap a aquest gènere.

Busca en el següent text les dificultats que segons l'autor planteja la lectura de poesia i comenta si coincideixen o no amb les que has platejat.

En un poema, el lenguaje puede llamar la atención por ser “raro”, por funcionar de un modo distinto al de la vida cotidiana. Esto sucede tradicionalmente gracias a la métrica, a la rima, a la aliteración y otros recursos sonoros, a la disposición en estrofas, a la abundancia de figuras retóricas, al hecho de que la sintaxis se retuerza, todo lo cual sirve para advertirnos que tenemos que leer de otro modo, que el papel del receptor ha de ser distinto del habitual. Pero también puede llamar la atención porque no se entiende. No funciona, tampoco en este plano, como el lenguaje de la vida cotidiana: parece que no dice nada o que dice más de lo que dice. Esto genera tensión en el lector, y esta tensión es parte del sentido de la obra: el texto se abre para que entremos a vivir nuestra experiencia, a poner en movimiento esas palabras, cada uno a su manera.

Peyrou, Mariano, 2020. Tensión y sentido. Una introducción a la poesía contemporánea. Taurus, pàg. 14-15

Llegir poesia suposa situar-nos davant dels textos poètics d'una manera diferent de quan llegim altres gèneres. El primer que cal és provar-ho, llegir-ne.

Prendrem com a punt de partida el poemari *Tantes mudes* d'una autora contemporània, Mireia Calafell, nascuda l'any 1980. La proposta que us fem és llegir-la per arribar a trobar algunes de les característiques essencials de la seva manera d'escriure i saber-la posar en relació amb altres autors, de manera que tracem un fil de semblances i diferències per saber-nos orientar millor quan decidim llegir textos poètics. Al final del recorregut, triareu un poema de Calafell i l'aparellareu amb un poema d'un altre autor o autora amb el qual cregueu que dialoga i en fareu una recitació que gravareu en vídeo.

Per començar, us demanem que llegiu el poemari *Tantes mudes* a casa i que en trieu tres poemes que us hagin cridat l'atenció, un de cada part del poemari. Abans, però, d'endinsar-nos en el poemari de Mireia Calafell, us proposem dotar-nos de les eines que ens permetin “llegir d'aquesta altra forma” per convertir-nos en el lector o lectora que requereix la poesia contemporània, capaç de superar el desconcert que pot provocar l'experiència estètica que proposen els poemes.

Es tracta, per tant, d'activar les formes de llegir que ens permetran gaudir de l'experiència estètica que proposa la poesia lírica i superar la desorientació que pot provocar la manca d'agafadors intel·lectuals (sense la captació d'un sentit) i formals (sense la percepció d'un ús familiar del llenguatge) (Peyrou, 2020, pàg. 15). Per fer-ho ens ajudarà confrontar les reflexions dels teòrics de la literatura sobre les particularitats de la poesia contemporània amb la seva manifestació en els textos i també aprendre a fer-nos preguntes i a saber destriar què ens diuen les paraules i les frases dels poemes de Mireia Calafell per poder entrar en la proposta que ens fa.

Com ens hem de situar davant d'un poema?

• La poesia no es relaciona amb la realitat com ho fan altres gèneres literaris

Com a lectors de poesia hem de tenir present que no hem d'esperar veure reflectida la realitat en els poemes. Això ho fan les narracions i el drama, que representen la realitat que envolta el subjecte, creen i caracteritzen o desenvolupen una història. Com diu Ballart (1997, pàg. 91):

Això no vol dir que en el poema no aparegui —seria impossible que no ho fes— el món exterior, els éssers, objectes i situacions de la realitat, vol dir que, quan ho fa, la seva subjectivació és total: el seu paper és el d'un simple pretext per a la meditació, tal vegada, l'estímul anecdòtic que ha provocat l'emoció que recrea el poema.

El que pretén expressar la poesia no és què va passar sinó l'efecte que produeix en l'autor o autora, perquè la poesia és la representació d'un estat d'ànim o emoció.

• La poesia és la representació d'un estat d'ànim o emoció

Posem-ne exemples per entendre la idea:

Ezra Pound va intentar comunicar el fort impacte que li va produir creuar-se en el metro amb una cara bonica, i una altra, i una altra... Després de donar-hi moltes voltes i de temptatives rebutjades —la primera, un poema de trenta versos que es va reduir sis mesos després a un altre de quinze versos— finalment, un any després de l'experiència al metro, va ser el haiku el que li va permetre trobar la imatge mental que reproduïa l'emoció que li va suscitar aquesta experiència:

En una estación del metro

La aparición de esas caras en la multitud;
Pétalos sobre una húmeda, negra rama.

Exemple citat a: Ballart, Pere (2005). *El contorno del poema*. Acantilado, pàg. 145-146

Mirem ara com opera en aquest poema de Màrius Torres aquesta subjectivació de la realitat. Llegiu-lo parant atenció a la distinció entre l'objecte exterior que fa de pretext i allò que suscita en el poeta:

Fulles del trèmol
qui tingués com vosaltres
en la ribera
un viure tan sensible,
una mort tan secreta.

Ara mirem com es concreta aquesta característica del gènere poètic en un poema de la nostra autora, Mireia Calafell. Llegim-lo i, entre tots, parlem sobre aquesta distinció entre la realitat descrita i els efectes que provoca:

Esqueix

Per tu
evocaré la paraula precisa,
un esqueix que arrelí en terra humida
i creixi amb serenor, discretament.
Amb tu
vindré a regar les flors aquest estiu.
I l'altre.

Mireia Calafell (*Tantes mudes*, pàg. 50)

• **Mireia Calafell, *Tantes mudes*: la poesia que il·lumina la realitat**

Fixeu-vos, però, que hi ha diferències entre la manera en què el poema de Màrius Torres utilitza la realitat per interioritzar-la i la manera en què ho fa Mireia Calafell. Els propòsits són diferents.

En el poema de Calafell, la realitat és utilitzada no tant per mostrar una emoció sinó una reflexió sobre la vida i les relacions humanes passada pel filtre de la raó, racionalitzada.

Observeu ara com funciona aquesta relació amb la realitat en aquest altre poema de Calafell. Per començar, quin diríeu que és l'element de la realitat que desencadena la reflexió en "Reminiscència"?

Reminiscència

Sabràs que ja sabies
quina temperatura té l'amor
quan sigui hivern i exagerat l'espai
que hi cap sota una manta.
Quan la llana no et deixi
la soledat al descobert
i no acabis d'entendre
d'on és que ve aquest fred.

Mireia Calafell (*Tantes mudes*, pàg. 45)

Per ajudar-vos a identificar quin és l'efecte que provoca la realitat representada a "Reminiscència", us pot ajudar veure en el següent quadre com s'ha concretat la relació entre la realitat representada i l'efecte que provoca en els poemes que hem llegit.

[El o la docent pot decidir si ho mostra o bé si demana als estudiants que busquin els versos per fer les relacions.]

Poema, autor/a	Realitat representada (punt de partida, pretext)	Relació amb la realitat (part essencial del poema)
"En una estación de metro", Ezra Pound	"La aparición de esas caras en la multitud;"	"Pétalos sobre una húmeda, negra rama."
"Fulles del trèmol", Màrius Torres	"Fulles del trèmol [...] en la ribera."	"qui tingués com vosaltres [...] un viure tan sensible, una mort tan secreta."
"Esqueix", Mireia Calafell	"un esqueix que arrela en terra humida i creixi"	"Per tu evocaré la paraula precisa, [...] i creixi amb serenor, discretament. Amb tu vindré a regar les flors aquest estiu. I l'altre."
"Reminiscència", Mireia Calafell	Sabràs que ja sabies quina temperatura té l'amor quan sigui hivern i exagerat l'espai que hi cap sota una manta. Quan la llana no et deixi la soledat al descobert i no acabis d'entendre d'on és que ve aquest fred. [Negreta: realitat. Rodona: representació poètica de la realitat]	

Què ha passat quan heu intentat distingir a "Reminiscència" entre els versos que descriuen la realitat observada i els que expressen l'efecte que aquesta realitat provoca en la veu poètica? Podríem dir que en aquest poema es barregen aquests dos plans? I, si revisem el quadre, podríem dir que entre els poemes proposats la relació entre

aquests dos plans es va fent més complexa? Així, si al haiku cada vers correspon clarament a un dels dos plans, a la resta dels poemes els versos de cada pla es van intercalant fins a arribar a la dificultat per separar-los a “Reminiscència”. Aturem-nos a pensar si aquesta tendència formal de fusionar els dos plans té alguna significació, si evoca el tipus de relació que s'estableix entre la realitat observada i la seva subjectivació a cada poema.

La comparació entre els tres poetes us ha permès veure diferents relacions entre la realitat i l'ús que en fa cada poema. Recapitem:

- Ezra Pound: la realitat, l'instant, es concreta en una imatge. “En un poema de este tipo lo que uno intenta es registrar el preciso instante en que una cosa exterior y objetiva se transforma o bien se precipita en otra interior y subjetiva.” (Ballart, 2005, pàg. 147). En aquest tipus de poesia, denominada *imaginisme*, interessa expressar en una imatge mental —els pètals sobre la negra branca— l'efecte que provoca una impressió real determinada, en aquest cas les cares boniques entre una multitud.
- Màrius Torres: la realitat és el pretext per expressar un estat d'ànim, una emoció. La poesia lírica “expressa allò subjectiu, el món interior, les contemplacions i les emocions de l'ànima” (Hegel, citat a Ballart, 1997, pàg. 90). En el breu poema de Màrius Torres la realitat, l'arbre, és només el suport simbòlic per al “moviment interior de l'ànima” (Hegel) de malenconia que la seva contemplació ha provocat en el jo poètic.
- Mireia Calafell: la realitat és el punt de partida per aprofundir en el seu sentit ocult. En els poemes de Calafell, “l'esqueix” i “l'espai buit entre la manta” són aspectes de la realitat que queden il·luminats per la mirada poètica. Anna Gual diu que la poesia de Mireia Calafell “descriu i descobreix a la vegada”. Té, per tant, una vessant més racionalitzada, explora la realitat per reflexionar sobre el seu significat. O, tornant a Hegel, la seva poesia seria “l'encarnació sensible de la idea”, la manifestació d'una cosa interior i intangible (Peyrou, 2020, pàg. 197).

Aquestes idees us poden servir per activar la forma de llegir poesia atenta a la seva particular forma de relacionar-se amb la realitat. Els exemples que hem seleccionat representen tendències que no sempre es poden separar amb tanta claredat. Sovint, al mateix poema l'evocació pot barrejar les imatges mentals, les emocions i les reflexions que suscita l'element real. En tot cas, comprendre les formes com opera la poesia ens pot ajudar a gaudir plenament l'experiència de lectura, tal com explica Peyrou (2020).

Quando Ernest Cassirer afirma que el ser humano es un animal simbólico, no se refiere sólo a que es capaz de crear símbolos y de interpretarlos, sino también a que se constituye esencialmente a través de esta capacidad. Tal vez por eso tengamos lo que me gusta llamar “el reflejo interpretativo”: una tendencia a la interpretación, un deseo de llenar los huecos de sentido que nos vamos encontrando en la lectura o en la vida. La poesía trabaja con eso, aprovecha nuestra mentalidad, nuestro impulso de atribuir sentido a las cosas, nuestra fe en que todo tiene sentido. Este trabajo con la imaginación del lector puede hacerse de dos maneras contradictorias. Por un lado, fomentando la interpretación, que puede no tener fin, y la asunción de que todo es símbolo. Es decir, promoviendo la subjetividad de la lectura. Por otro, tratando de restringir la interpretación, subrayando el aspecto material del poema y asumiendo que lo que hay es lo que hay. Es decir, promoviendo una lectura más objetiva. Por supuesto, los mejores poemas parecen hacer las dos cosas al mismo tiempo.

Peyrou, 2020, pàg. 52

Part C. Preguntes que ens podem fer per entendre les paraules i les frases d'un poema

També, per orientar-vos en la lectura que heu de fer a casa de *Tantes mudes*, us oferim algunes preguntes que us podeu fer davant d'un text poètic per mirar de trencar el primer mur que de vegades suposa la complexitat de les frases i la forma del poema. Ho exemplificarem amb el primer poema del llibre *Tantes mudes*, “Poètica” (pàg. 17).

Llegim-lo un parell de cops i assenyalem allò que no entenem o que ens crida l'atenció. En aquestes primeres lectures tinguem en compte que és el primer poema del llibre i que una poètica és un tractat que versa sobre els principis i les regles de la poesia, tant pel que fa a l'essència poètica com a les formes. Per tant, podríem llegir-lo

com una declaració d'intencions, com una mena de manifest programàtic sobre els principis creatius que han guiat l'escriptura del poemari.

*Vaig menjar amb l'honestedat de qui no enganya
allò que menja: vaig menjar aquell menjar
i no el seu nom*

Clarice Lispector

Poètica

Menjar com qui no menja el nom:
no la maduixa quasi impúdica
damunt del blanc de la ceràmica,
sinó l'ombra muda de l'hivern
que en el silenci acull l'esclat
per no ser allà esperant-ne el fruit.

Menjar el que no diu cap paraula
i, així, amb la boca plena, escriure.

Per no caure en la frustració que de vegades suposa llegir un poema i pensar que no l'entendem, el primer que cal tenir present és que llegir poesia vol dir rellegir, fer-se preguntes, analitzar... Per gaudir de la lectura de poesia, com que és molt sintètica i de vegades capgira o eludeix paraules, cal fer un procés que passa per desxifrar les pistes que ens dona l'autor o autora, hem de fer de "rastrejadors", com qui porta una lupa i vol investigar.

En primer lloc, cal estar segurs del que diuen les frases del poema i mirar la funció que hi compleixen els seus elements, en una primera lectura de les qüestions més bàsiques.

Quines són aquestes preguntes que ens podem fer, en una fase inicial de lectura, i com s'aplicarien al poema "Poètica"?

[El o la docent pot decidir si modelitza en gran grup les preguntes i les respostes o bé si en dona les preguntes, deixa un temps breu de reflexió individual per respondre-hi i posteriorment se'n parla entre tots.]

- **Mirem com comença i com acaba el poema:** a "Poètica", per què comença amb un infinitiu i també hi acaba?

Un infinitiu és una forma no personal del verb. Amb el paral·lelisme que s'estableix amb la cita que precedeix el poema, podem contrastar aquesta forma no personal que utilitza Calafell amb la forma personal del mateix verb que emprava Lispector, *vaig menjar*. En Calafell podem pensar que l'infinitiu es refereix al jo poètic, *menjo* que vol representar amb una forma que generalitzi i abraçi un col·lectiu, *menjar* (tothom, alguns...).

El final amb l'infinitiu *escriure* es pot relacionar amb l'inici del poema *menjar*?

- **Mirem els signes de puntuació rellevants per al sentit:** a "Poètica", què indiquen els dos punts després del mot *nom* del primer vers?

Els dos punts podrien indicar l'inici d'una enumeració o bé, com és el cas d'aquest poema, una explicació del que s'ha dit prèviament. Per tant, els quatre versos de després dels dos punts expliquen el vers "Menjar com qui no menja el nom".

- **Reconstruïm l'ordre sintàctic dels fragments desordenats.** Com es podria reconstruir i completar la primera estrofa, de manera essencial, en el poema "Poètica"?

Menjar com qui no diu el nom, és a dir, (menjar) l'ombra muda de l'hivern i no la maduixa quasi impúdica
Fixem-nos que estava elidit el verb *menjar*.

- **Mirem de completar les informacions que trobem a faltar:** a què es refereix amb aquesta expressió: "amb la boca plena"? De què està plena, la boca?

Hem de buscar un referent previ, perquè diu "i, així, amb la boca plena...". Per tant, amb la boca plena del que "no diu cap paraula" i si mirem més enrere trobem "menjar com qui no menja el nom", i menjar "l'ombra muda

de l'hivern". Així, doncs, es menja el silenci, no les paraules, el que hi ha darrere les paraules, és a dir, el sentit, el significat profund i no la forma.

- **Relacionem la reconstrucció lingüística que hem fet amb el títol.** Cal relacionar els elements del poema amb el sentit del títol "Poètica".

Relacions entre els elements del poema amb el títol "Poètica":

Menjar = escriure poesia no és:	Menjar = escriure poesia és:
NO és menjar/escriure el nom	sinó el que no diu cap paraula
NO és menjar/escriure la maduixa quasi impúdica damunt del blanc de la ceràmica	sinó menjar/escriure l'ombra muda de l'hivern que en el silenci acull l'esclat per no ser allà esperant el fruit.

Amb aquest tipus de preguntes fem una comprensió inicial del poema, és el que Ballart (1997) anomena "racionalització del missatge i establiment de la situació comunicativa" com a primera aproximació a la lectura de poesia. A partir d'aquí, es pot aprofundir en la lectura i pensar sobre l'actitud que hi pren el poeta, l'anècdota o situació que exposa, les al·lusions o referències que integra i la relació entre tots els elements per arribar a una interpretació global i profunda. Per exemple, en "Poètica": què és escriure poesia segons l'autora a partir del que vol dir la metàfora del "menjar"? Què ens ha dit sobre què no és escriure poesia? A quins tipus de poesia podem associar tant la que vol escriure com la que defuig?

Hem fet un exercici d'entrenament o d'escalfament abans no us poseu a llegir el poemari. No sempre s'ha de fer tot el procés complet perquè com més poesia llegim, més inconscientment es fan aquestes deduccions...

Ara haureu de llegir el poemari de Mireia Calafell, i tornar a la propera sessió amb un poema triat de cada una de les parts del poemari. Hauríeu de poder justificar la vostra tria, dir si el que us ha colpit ha estat el tema, la forma, el so i quin ha estat aquest tema, aquesta forma o aquest so. [En cas que aquesta consigna no s'hagi donat en acabar la sessió 0.]

Bloc II. Anàlisi guiada de poemes de Mireia Calafell i formes d'interioritzar la realitat (sessions 3, 4 i 5)

En aquest bloc aprofundirem en el coneixement de la poesia de Mireia Calafell i d'algunes estratègies d'interiorització de la realitat en la poesia. En aquest punt, els alumnes ja hauran llegit el poemari i arriben a l'aula havent-ne triat un de cada part.

Aquest bloc comença amb una sessió per analitzar l'estructura i el sentit general de *Tantes mudes*.

A continuació, es proposa una sessió en què els alumnes s'organitzen en grups que abordaran simultàniament i de manera guiada dos poemes del poemari. Hauran d'observar les diferents estratègies i recursos utilitzats per representar la realitat i preparar l'exposició oral dels resultats de les seves observacions.

L'última sessió d'aquest bloc és per compartir les conclusions i sistematitzar les idees clau que serveixin per parlar de la representació de la realitat en la poesia actual i per caracteritzar mínimament la poesia de Calafell.

L'objectiu de demanar als companys que aportin altres exemples de les estratègies presentades és que els alumnes es regulin entre ells i valorin si s'han entès i són capaços de detectar l'ús d'aquestes estratègies en altres poemes i d'utilitzar-les per interpretar-los i aprofundir en la seva comprensió.

Sessió 3

Parlem-ne una mica

Tots heu llegit *Tantes mudes* i heu triat un poema de cada part del poemari. Com ha estat l'experiència? Us ha ajudat tenir present el que havíeu treballat a les sessions anteriors?

Heu tingut la mateixa sensació que descriu Anna Gual, una altra poeta actual:

La Mireia escriu la realitat del poema, il·lumina els marges que tots voldríem il·luminar. La seva poètica, el seu imaginari, és d'una sensibilitat i d'una contundència que et deixen clavats a la cadira. Ella descriu i descobreix a la vegada. Ella et deixa amb mil idees al cap, amb mil músiques al ventre.

Hi esteu d'acord? La lectura del poemari, us ha deixat “amb mil idees al cap”? I “amb mil músiques al ventre”? Heu sentit això amb algun dels poemes?

Ara rellegiu, cadascú en silenci, els tres poemes que heu preseleccionat i trieu-ne un dels tres. Compartiu amb els companys el poema i els motius pels quals l'heu escollit.

[*Si són molts alumnes, no cal que tots comparteixin la seva tria. Sí que convé que almenys parlin un o dos alumnes amb poemes de cada una de les tres parts. Podrien sorgir inquietuds temàtiques i motius recurrents de la poesia de Mireia Calafell així com algunes de les característiques formals i estilístiques: profunditat de la mirada sobre la realitat, brevetat dels poemes, sense mètrica ni rima formals, claredat aparent del llenguatge, elements quotidians, to proper, desdoblament en una 2a/3a persona gramatical reflexiva...*]

Aprofundim en l'estructura del poemari i les seves característiques

Haureu d'agrupar-vos a la classe en funció de la part del poemari a la qual pertanyi el poema que heu triat. Parleu entre vosaltres sobre els vostres poemes i intenteu trobar què tenen en comú. Preneu nota de les vostres conclusions i acompanyeu-les d'exemples dels poemes.

Fixeu-vos que cada part té a veure amb una accepció de la paraula *muda*, que pertany a una categoria gramatical diferent i que està explicada al començament de cada part. A més, cada part del poemari comença amb algunes citacions literàries.

Intenteu pensar de quina manera els vostres poemes es relacionen amb les citacions i amb el sentit de *muda* de la part del poemari en la qual es troben.

Compartim les conclusions

Poseu en comú les conclusions sobre cada part del poemari: quins temes es tracten a cadascun dels apartats? Quina relació tenen amb l'accepció de *muda* de la categoria gramatical en cada cas? Poseu exemples dels poemes que heu triat i compartit.

[*Els alumnes haurien d'adonar-se, entre d'altres, d'aquests aspectes fonamentals relacionats amb l'ús de cada una de les categories gramaticals en el poemari:*

- 1. adjectiu: el silenci, la comunicació, el llenguatge, l'expressió poètica, la paraula;*
- 2. substantiu: canvi i transformació en el cos i en les relacions;*
- 3. verb: relació amb animals, associat amb la idea d'integrar l'ésser humà en la cadena dels éssers vius i la seva transformació constant.*

Quant a les citacions, en el primer apartat, totes dues fan referència a cridar o escriure; en el segon apartat, a despullar-se i a l'amor; en la tercera, hi ha un agermanament de l'ésser humà amb la natura (animal, flor).]

Fixeu-vos que Mireia Calafell juga amb la polisèmia de la paraula *muda* en el seu poemari. La polisèmia és una característica definidora del gènere poètic. Ella l'utilitza per estructurar *Tantes mudes* i això li permet tenir una mirada polièdrica sobre la realitat. Les categories gramaticals li permeten mirar i presentar la “muda” des de diferents angles.

Mireia Calafell té un poemari anterior, *Costures* (2010), que va estructurar fent servir una estratègia similar. Investigueu com està estructurat aquell poemari i quin sentit té cada una de les seves parts.

[Aquesta activitat podria quedar per fer a casa com a investigació complementària.]

Abans d'acabar, podeu escoltar aquest [comentari](#) que la mateixa poeta fa sobre l'estructura del seu llibre. Al final en recita alguns dels poemes.

Llegiu també aquesta ressenya de [Gemma Gorga d'El Punt Avui](#), una altra poeta actual, per completar les vostres conclusions.

A partir d'ara, treballareu en grups de tres o quatre (no cal que siguin del mateix apartat del poema triat), per tal d'aprofundir en com el gènere poètic pot relacionar-se amb la realitat alhora que mireu una mica més en detall alguns poemes de *Tantes mudes*.

Sessió 4

Per a aquesta sessió, hi ha tres propostes de lectura guiada de parells de poemes que els diferents grups d'alumnes hauran de treballar simultàniament. Cada parella de poemes representa una estratègia diferent del gènere poètic que els alumnes hauran de descobrir amb l'acompanyament de les activitats, alhora que van analitzant els recursos que es posen en joc en els poemes de Mireia Calafell per construir-ne el sentit. Les tres propostes ofereixen el mateix model per a l'anàlisi dels poemes:

1. Característica del gènere poètic. S'han seleccionat poemes representatius de tres de les característiques que proposa Ballart (1997), les que s'han considerat més oportunes per als poemes de l'autora que es treballa: immediatesa, concreció imaginativa i capacitat simbòlica. Les activitats d'aquest apartat guien els estudiants perquè utilitzin la característica com a clau interpretativa.
2. Arquitectura expressiva. S'utilitza aquest terme per seleccionar els trets formals sobre els quals se sustenta la significació dels poemes. Les activitats s'orienten que els estudiants s'adonin dels efectes expressius de les eleccions formals rellevants en els poemes.
3. Relació amb el poemari. Es tanca l'anàlisi dels dos poemes amb l'establiment de relacions que presenten amb la part del poemari en què s'inclouen.
4. Es fa una proposta per estructurar el que caldrà que cada grup exposi a la resta de la classe.

Tot seguit s'ofereix al professorat el material per a cada proposta de treball (tres parelles de poemes) per distribuir als grups. Hi haurà més d'un grup treballant la mateixa parella de poemes.

Proposta de treball 1. Poemes "Memòria" i "Certesa"

Ara que ja tenim més clara l'estructura del poemari, continuarem, com en la primera sessió, amb la lectura de poemes de Mireia Calafell per tal de conèixer més característiques del gènere poètic i també de la seva manera d'escriure poesia.

En el vostre grup treballareu a partir d'aquests poemes de Mireia Calafell:

Memòria

Hi ha una criatura que plora
amb desconsol, insistentment.
Busques d'on prové tant de soroll
passadís amunt, ja no pots més
i et persegueix, *calla si us plau*.

Soprèn tanta incapacitat per acceptar
que et surt de dins, d'un altre temps.

(pàgina 29, part I)

Certesa

Saber interpretar què està dient
una piscina deserta quan fa fred,
una nòria aturada un dilluns qualsevol
sense núvols de sucre ni llums de neó,
o el tendal d'aquell circ que ja han desmuntat
–prou d'acrobàcies, de trucs, de màgia.

Entendre i acceptar que són això també:
dies tediosos buits d'atracció,
un paisatge insòlit que amenaça,
que es fa present cíclicament.

Saber-ho és, a la vegada,
acollir la certesa que el teu cos
no serà –no podrà ser– totes les nits
aquesta festa d'ara.

(pàgina 39, part II)

1. La immediatesa del gènere poètic

Els dos poemes ens submergeixen de cop en una experiència que es representa amb molta nitidesa. Rellegiu els versos en què, a les dues primeres estrofes de “Memòria” i “Certesa”, se'ns representen el plor d'una criatura, la piscina a l'hivern, les atraccions de fira desertes o el circ a mig desmuntar. Heu experimentat una mena d'immersió en aquestes realitats? Us heu representat sensorialment les experiències a què al·ludeixen els poemes?

Aquesta capacitat de la poesia per mostrar la realitat de forma immediata, perquè l'experimentem com a *present*, com l'apoteosi d'un instant fugisser, ha estat definida de diferents formes pels poetes i pels estudiosos del gènere. James Joyce la denominava *epifania*: “un moment sobtat de màxima lucidesa, en què la visió cristal·litzada en una mena de revelació espiritual” (citada a Ballart, 1997, pàg. 92).

Fixeu-vos que aquesta *epifania* ens diu que aquesta experiència que es transmet remet a una altra cosa, té una significació. I, precisament, just a l'inici de “Certesa”, el primer vers ens avisa que allò que l'interessa és “saber interpretar què està dient” la selecció de realitats que tot just ens presenta. Ordenem els poemes a partir d'aquests dos elements: la realitat representada i la “revelació” que contenen:

	Realitats representades	Revelació
“Memòria”		
“Certesa”		

Us proposem que escriviu ara amb les vostres pròpies paraules com es plasma a cada poema “l'instant precís en què una cosa exterior i objectiva es transforma i precipita en una cosa interior i subjectiva” (Ezra Pound, citat a Ballart, 1997, pàg. 92).

A “Memòria”, la representació poètica que fa del plor d'una criatura m'ha transmès sensacions de
.....
El significat que dona el poema a aquest plor és
.....
A “Certesa”, les realitats representades m'han transmès sensacions de
.....
Totes aquestes realitats per al jo poètic tenen un significat:
.....

2. L'arquitectura expressiva dels poemes

Ara que hem fet un primer apropament al sentit dels poemes, necessitem adonar-nos que la forma en què estan escrits fa molt eficaç tant la plasmació de l'instant com la seva subjectivació. Perquè el llenguatge poètic es caracteritza per una màxima elaboració verbal, per dur al límit els recursos expressius de la llengua de forma que, per gaudir de l'experiència estètica que proposen, necessitem esbrinar quines opcions lingüístiques ha triat el poeta en cada cas i amb quina intencionalitat expressiva. Si entenem cada poema, en paraules de Ballart (1997), com una aventura expressiva, ens poden servir de guia les paraules d'aquest estudiós de la poesia per plantejar-nos en cada lectura el sentit de les eleccions formals que fan memorable cada poema:

*Com qualsevol altre artista, el poeta malda per produir una forma memorable que, per la seva força imaginativa i la fortuna de la seva expressió, faci atractiu de tornar-hi molts cops. L'exhauriment del potencial significatiu dels mots sempre ha semblat el camí òptim per tal d'aconseguir-ho, i en aquest sentit són diversos els procediments de què el poeta pot fer ús. **La mètrica**, com a principi organitzador del material, pot ser-li un auxiliar inestimable [...]; **la figuració retòrica** pot atreure l'atenció del receptor gràcies als seus múltiples jocs sobre els nivells de la llengua; **la disposició estructural del text** pot enfortir l'aparença inalterable de la seva construcció i fer més estreta i redundat la relació entre els seus diversos components; **la tria lèxica i la recerca de combinacions verbals inèdites** pot reportar poderosos efectes connotatius; finalment **la recreació dels tòpics de la tradició poètica** en forma d'intertext pot acabar de fer inequívoc l'entroncament del poema amb l'àmbit de les tradicions més líriques.*

Ballart, 1997, pàg. 97

Fixem-nos en la forma en què està escrit "Certesa" per veure com cap de les seves opcions lingüístiques és innocent ni prescindible: totes serveixen per potenciar l'expressió d'una vivència personal del jo poètic.

2.1. Estructura dels poemes

Llegiu amb atenció els dos poemes. Observeu que segueixen la mateixa estructura i que es pot observar en la disposició dels versos en la pàgina.

- Quin és l'element que evidencia el canvi en allò que la poeta expressa en el poema i que hem vist en l'activitat anterior?
- En tots dos poemes, hi ha una primera part en la qual es descriu una escena i una segona part en la qual hi ha una revelació. Observeu que en els dos poemes hi ha un verb que es repeteix en la segona part. Quin és? Quina idea central conté aquest verb? Què ens diu de l'actitud que es proposa davant la vida?

2.2. Brevetat, concisió, condensació

Observem com es plasmen en el poema les experiències que es presenten en la primera part per veure com prescindeix d'elements accessoris per reforçar els aspectes essencials i donar més contundència a les realitats evocades.

Per exemple:

Hi ha una criatura que plora	<i>Oració que presenta la situació</i>
amb desconsol, insistentment.	<i>dos trets per caracteritzar aquest plor</i>

Analitzeu aquesta depuració en la situació descrita a "Certesa":

Una piscina deserta quan fa fred,	
una nòria aturada un dilluns qualsevol	
sense núvols de sucre ni llums de neó,	
o el tendal d'aquell circ que ja han desmuntat	
–prou d'acrobàcies, de trucs, de màgia.	

Veiem que els dos poemes són breus. Quina de les dues parts que hem observat és més breu? Quin efecte penseu que s'aconsegueix amb aquesta brevetat? (Imagineu si s'hagués desenvolupat més aquesta part, si hauria tingut el mateix efecte.)

Resumiu aquí els trets que utilitza Mireia Calafell per donar més contundència a la realitat que presenta i a la seva interpretació:

La poesia de Mireia Calafell utilitza diferents estratègies lingüístiques per centrar-se en el que és essencial en els seus poemes.

Algunes d'aquestes estratègies tenen a veure amb l'estructura del poema, com ara

D'altres tenen a veure amb el lèxic i la sintaxi del poema, com ara

Aquest tret poètic, anomenat "condensació", consisteix a/en

2.3. Desdoblament del jo poètic en diferents persones gramaticals

Ara ens fixarem en com s'expressa el jo poètic. En quines persones s'expressa en els poemes que estem comentant? Per què utilitza cadascuna d'aquestes persones? Hi ha alguna que l'ajudi a reflexionar sobre la seva experiència?

Hi ha una criatura que plora	
Busques d'on prové tant de soroll	
que et surt de dins, d'un altre temps	
Saber interpretar què està dient una piscina deserta quan fa fred,	
acollir la certesa que el teu cos no serà –no podrà ser– totes les nits	

Si en la descripció de l'escena ens situem en el món exterior, on ens situem en l'altra part del poema?

S'ha utilitzat la 1a persona en algun moment del poema? Creus que això afavoreix la identificació emocional amb el poema?

Fixa't ara en el poema "Certesa". Subratlla els infinitius i digues quina és aquesta "certesa" que es repeteix. Pots relacionar el que has observat sobre l'ús de la 1a persona i l'ús dels infinitius en aquest poema?

Resumim les conclusions sobre el que hem observat:

En els poemes treballats hem observat que hi ha un moviment entre dos mons, que són

Aquests dos mons es presenten en els poemes utilitzant diferents persones gramaticals:

– La 3a persona s'utilitza sobretot

– La 2a persona apareix

– La 1a persona

3. Els dos poemes en el conjunt del poemari

Intenteu explicar com es relaciona el que tracten aquests poemes amb el sentit de *muda* de l'apartat del poemari en el qual es troben (adjectiu / verb). Recordeu el que va parlar en les primeres sessions a la classe (comunicació, silenci.../ transformació).

Us pot ajudar centrar-vos en la relació que s'estableix entre l'espai i el temps en la part final dels poemes:

- Com es parla de l'espai en el poema "Memòria"? Amb quin moment es relaciona? Hi trobes alguna relació amb el que s'ha parlat sobre l'adjectiu *muda*, que posa títol a aquesta part del poemari?
- Quin és l'espai en el poema "Certesa"? Com està present en aquesta part l'aspecte temporal? (Fixa't en les formes verbals i en els adverbis). Hi trobes alguna relació amb el substantiu *muda*, que articula la segona part del poemari?

Tasca final (es fa a la sessió 5)

Compartiu amb els companys els poemes. Integreu en la vostra presentació el que heu observat sobre les experiències de la realitat que es destaquen, per què li serveixen a la poeta i com ho ha expressat.

Seguiu el següent guió per preparar la vostra explicació:

- En què consisteix l'estratègia poètica de "la immediatesa" i com es concreta en els poemes treballats.
- Quins trets formals han ajudat al jo poètic a expressar-se en cada poema i com. Poseu exemples en què els companys puguin entendre quin ús s'ha fet de cada recurs.
- Expliqueu com es relaciona cada poema amb l'apartat del poemari on es troba.

Demaneu als companys que busquin en el poemari algun altre exemple de poema que exemplifiqui l'estratègia de "la immediatesa" i valoreu si encaixen o no en el que heu dit. Comenteu breument entre tots alguns dels trets formals que destaquen i relacioneu-lo amb l'apartat del poemari on es troba.

Quan acabeu de posar en comú les vostres anàlisis, haureu de completar individualment una fitxa de sistematització.

Proposta de treball 2. Poemes "Costa" i "Muda"

Ara que ja tenim més clara l'estructura del poemari, continuarem, com en la primera sessió, amb la lectura de poemes de Mireia Calafell per tal de conèixer més característiques del gènere poètic i també de la seva manera d'escriure poesia.

Poema "Costa"

Llegiu el poema "Costa" i reflexioneu-hi a partir de les propostes següents:

Costa

Com el pi clavat desesperadament damunt la pedra,
com la consciència extrema de saber que el dubte
seria abandonar, seria caure a l'aigua i ofegar-se,
així arrello al teu cos, sense fer cap més pregunta.

(pàgina 52, part II)

1. La concreció imaginativa del gènere poètic

El poema presenta dues imatges en paral·lel, una d'exterior i una altra que parla de la seva consciència interior, ambdues "extremes". Quines són aquestes imatges? Sobre què us parlen? Què tenen en comú?

Al final, es parla de l'actitud del jo poètic, que s'ha vist reflectida en les imatges anteriors. Com és aquesta actitud? De quina vivència parla i com l'afronta?

Busqueu i llegiu “El pi de Formentor”, de Miquel Costa i Llobera (1854-1922). Quines imatges i actituds comparteixen el poema de Costa i Llobera i el de Mireia Calafell?

Sobre aquesta estratègia poètica que consisteix a projectar en diferents imatges un pensament o, en aquest cas, una vivència, n’han parlat molts autors. T.S. Eliot l’anomenava *correlat objectiu*: “un conjunt d’objectes, una situació, una cadena d’esdeveniments que constituïran la fórmula d’aquesta emoció particular, de tal manera que quan els fets externs, que han d’acabar en l’experiència sensible, són donats, l’emoció és immediatament evocada” (Ballart, 1997, pàg. 99). Segons l’estudiós de la poesia J. Ballart, una de les operacions intel·lectuals més freqüents en poesia és aquest “moviment del particular al general, el pas de l’anècdota a la categoria” (Ballart, 1997, pàg. 98).

Creieu que sense aquesta part més concreta us generaria la mateixa implicació emocional en el poema? Us interpel·laria igual o us resultaria més feixuc i distant?

Representeu en aquest quadre com es troba aquest “correlat objectiu” en el poema:

	Imatges “extremes”	Vivència, reflexió
“Costa”		

Us proposem que escriviu amb les vostres pròpies paraules com el poema aconseguïu que “les emocions del poeta emanin d’un incident o situació ben caracteritzats, amb detalls materials, amb dades sensorials i plàstiques que ens facin present el món de les coses” per tal que puguem “repetir mimèticament el gest imaginatiu que el poeta va fer en concebre la seva obra” (Gabriel Ferrater, citat a Ballart, 1997, pàg. 99).

<p>A “Costa”, les imatges i referències literàries</p> <p>.....</p> <p>m’han permès visualitzar</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>El jo poètic al final explicita que amb aquestes imatges està pensant en/a</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

2. L’arquitectura expressiva del poema

Ara que hem fet un primer apropament al sentit del poema, necessitem adonar-nos que la forma en què està escrit fa molt eficaç la projecció en imatges concretes de la vivència. Perquè el llenguatge poètic es caracteritza per una màxima elaboració verbal, per dur al límit els recursos expressius de la llengua. Així doncs, per gaudir de l’experiència estètica que proposen, cal esbrinar les opcions lingüístiques triades pel poeta en cada cas i la seva intencionalitat expressiva. Si entenem cada poema, en paraules de Ballart, com una aventura expressiva, ens poden servir de guia les paraules d’aquest estudiós de la poesia per plantejar-nos en cada lectura el sentit de les eleccions formals que fan memorable cada poema:

*Com qualsevol altre artista, el poeta malda per produir una forma memorable que, per la seva força imaginativa i la fortuna de la seva expressió, faci atractiu de tornar-hi molts cops. L’exhauriment del potencial significatiu dels mots sempre ha semblat el camí òptim per tal d’aconseguir-ho, i en aquest sentit són diversos els procediments de què el poeta pot fer ús. **La mètrica**, com a principi organitzador del material, pot ser-li un auxiliar inestimable [...]; **la figuració retòrica** pot atreure l’atenció del receptor gràcies als seus múltiples jocs sobre els nivells de la llengua; **la disposició estructural del text** pot enfortir l’aparença inalterable de la seva construcció i fer més estreta i redundat la relació entre els seus diversos components; **la tria lèxica i la recerca de combinacions verbals** inèdites pot reportar poderosos efectes connotatius; finalment **la recreació dels tòpics de la tradició poètica** en forma d’intertext pot acabar de fer inequívoc l’entroncament del poema amb l’àmbit de les tradicions més líriques.*

Ballart, 1997, pàg. 97

Fixem-nos en la forma en què està escrit “Costa” per veure com cap de les seves opcions lingüístiques és innocent ni prescindible: totes serveixen per potenciar l’expressió d’una vivència personal del jo poètic.

2.1. Els primers tres versos del poema constitueixen una unitat de sentit que ve reforçada per les repeticions: quines són aquestes **repeticions** i quines sensacions us produeixen?

2.2. Aquest poema utilitza una estratègia retòrica per estructurar les seves dues parts. El poeta **Ausiàs March** (s. XV) també va utilitzar molt sovint la mateixa estratègia que trobem en aquest poema de Mireia Calafell. Vegem-ne uns exemples de l'autor del segle XV.

[Només ens fixarem en el recurs literari (la figura retòrica) que utilitzen, no en el contingut.]

<p><i>Així com cell qui en lo somni es delita e son delit de foll pensament ve, ne pren a mi, que el temps passat me té l'imaginar, que altre bé no hi habita. [...]</i></p>	<p><i>Així com cell qui desija vianda per apagar sa perillosa fam e veu dos poms de fruit en un bell ram e son desig equalment los demanda no el complirà fins part haja elegida sí que el desig vers l'un fruit se decant, així m'ha pres, dues dones amant, mas elegesc per haver d'amor vida.</i></p>	<p>Així com cell qui es veu prop de la mort, corrent mal temps, perillant per la mar, e veu lo lloc on se pot restaurar e no hi ateny per sa malvada sort, ne pren a me, qui vaig afanys passant e veig a vós bastant molts mals delir. Desesperat de mos desigs complir, iré pel món vostre ergull recitant.</p>
--	--	---

Com explicaríeu el recurs literari que trobem en aquestes estrofes? En què consisteix? Sabeu com l'anomenem? Quin tipus de relació estableix entre les dues parts temàtiques? Per què es pot establir aquesta relació?

Quins són els mots clau que permeten aquest joc de miralls tant en els poemes d'Ausiàs March com en el de Mireia Calafell?

2.3. Observem que en el poema hi ha una **línia en blanc** que resulta essencial en la seva construcció perquè marca la separació entre l'expressió de la vivència i les imatges en les quals la veu reflectida. Com la indicarem quan digueu el poema davant els companys a la classe? Què creieu que podeu aconseguir amb aquest "espai en blanc" quan el digueu en veu alta?

2.4. Com diu Ballart en la cita llegida anteriorment, "la tria lèxica i la recerca de combinacions verbals inèdites pot reportar poderosos efectes connotatius". Fixeu-vos en el to del poema, que ens dona idea de com viu la seva situació el jo poètic. Feu un recull del **lèxic** que us el suggereix.

Ara resumiu en aquest quadre amb les vostres paraules el que heu observat sobre l'arquitectura expressiva d'aquest poema:

<p>El poema "Costa" presenta diferents recursos formals que ajuden a transmetre poèticament la vivència del jo poètic. Cada recurs té el seu sentit en l'arquitectura del poema. Per exemple, com es veu a</p> <p>També, com per exemple</p> <p>Un altre recurs formal present en aquest poema és, que pot suposar</p> <p>La tria del lèxic suggereix</p> <p>És freqüent en la literatura que els autors dialoguin amb altres autors contemporanis o de la tradició literària. En aquest poema hem vist complicitats amb dos autors ben diferents. En un cas, En l'altre cas,</p>

3. El poema en el conjunt del poemari

Intenteu explicar com es relaciona el que tracta aquest poema amb el sentit de “muda” de l’apartat del poemari en el qual es troba (substantiu). Recordeu el que va parlar en les primeres sessions a la classe (el cos, les relacions).

Poema “Muda”

Ara que heu analitzat detingudament el poema “Costa”, mireu de fer el mateix amb el poema “Muda” per treure algunes conclusions sobre com elabora poèticament la realitat que planteja. En la vostra anàlisi podeu seguir la mateixa estructura en tres apartats que hem fet servir abans. A continuació us donem algunes pistes sobre aspectes que al final han de quedar recollits en les vostres conclusions.

Muda

Lentament — tampoc hi ha alternativa—, es treu la roba.
Quanta dificultat en els botons de la camisa per uns dits
tremolosos com els seus. I els pantalons, els pantalons
són una prova d’equilibris, de paciència i dignitat,
com dir no puc en aquest ordre. Com dit, com l’ordre.
Quan és nua del tot torna a vestir-se, reprèn el ritual.
I així fins que s’acaba el dia i a ella, els dies se li acaben.

No acceptarà mai que sols les serps, en fer la muda,
poden desprendre’s d’escates i, alhora, de ferides.

(pàgina 62, part III)

1. La concreció imaginativa del gènere poètic

En aquest poema es torna a veure una reflexió projectada en una imatge de la vida quotidiana: quina és la imatge i quina és la reflexió? Com estan indicades en el poema? Com concreta el poema el moment vital de la dona?

2. L’arquitectura expressiva del poema

Plantegeu-vos aquestes qüestions per poder recollir-les en la vostra explicació i presentació final dels poemes que analitzeu:

- Es tria un animal que esdevé un **símbol** del sentit del títol del poema (i del poemari), en la seva accepció de verb. Quina actitud vital es desprèn d’aquest sentit (“mudar”) i del que diu d’aquest animal?
- En el poema es pot veure un **contrast** entre la “muda” de l’animal i la de la persona: en què consisteix? Quina perspectiva ens ofereix de la muda que s’hi relata? En què difereixen la muda per a l’animal i per a la persona? És sempre alliberadora?
- Sovint el **lèxic** d’aquest poema presenta de manera indirecta la vellesa. Quins versos, expressions o paraules ens expliciten els efectes del pas del temps i de l’experiència sobre la vida mateixa?
- Fixeu-vos en el sentit que prenen en el poema alguns recursos formals, com ara les **repeticions** i les **enumeracions**, com generen una cadència acord amb el que estan expressant. Poseu-ne exemples i expliqueu-los.
- De cara a la recitació en veu alta davant els companys, haureu de tenir en compte tant la **línia en blanc** com els **incisos** freqüents. Assenyaleu-los i expliqueu com emfasitzen el sentit global del poema.

3. El poema en el conjunt del poemari

Intenteu explicar com es relaciona el que tracta aquest poema amb el sentit de *muda* de l’apartat del poemari en el qual es troba (verb). Recordeu el que va parlar en les primeres sessions a la classe (integrar l’èsser humà en la cadena dels éssers vius i la seva transformació constant, com t’adaptes al món).

Tasca final (es fa a la sessió 5)

Compartiu amb els companys els poemes. Integreu en la vostra presentació el que heu observat sobre quines experiències de la realitat es destaquen, per què li serveixen a la poeta i com ho ha expressat.

Seguiu el següent guió per preparar la vostra explicació:

- En què consisteix l'estratègia poètica del "correlat objectiu" i com es concreta en els poemes treballats.
- Quins trets formals han ajudat al jo poètic a expressar-se en cada poema i com. Poseu exemples en què els companys puguin entendre quin ús s'ha fet de cada recurs.
- Expliqueu com es relaciona cada poema amb l'apartat del poemari on es troba.

Demaneu als companys que busquin en el poemari algun altre exemple de poema que exemplifiqui l'estratègia del "correlat objectiu" i valoreu si encaixen o no en el que heu dit. Comenteu breument entre tots alguns dels trets formals que destaquen i relacioneu-lo amb l'apartat del poemari on es troba.

Quan acabeu de posar en comú les vostres anàlisis, haureu de completar individualment una fitxa de sistematització.

Proposta de treball 3. Poemes "Espeleologia" i "Naufragi"

Ara que ja tenim més clara l'estructura del poemari continuarem, com en la primera sessió, amb la lectura de poemes de Mireia Calafell per tal de conèixer més característiques del gènere poètic, de la seva manera d'escriure poesia i de les relacions entre poesia i realitat.

En el vostre grup treballareu a partir d'aquests poemes de Mireia Calafell:

Espeleologia

Per explorar com de profunda és la gruta
que s'obre aquí a la boca de l'estómac
—pessigolles i úlceres, contradiccions—,
escriu. Ho fa perquè confia en l'escriptura,
creu que és fanal i foc que guiarà el descens.
I és cert que s'il·luminen les parets
d'un jo de cera que al mateix temps, però,
es va desfent.

(pàgina 33, part I)

Naufragi

Pel canal obert que deixen les esquenes
baixa com l'aigua el temps de les promeses.
Dormiu i no veieu desfilar els verbs
—còdols que desemboquen a altres mars— :
veureu, fareu, tindreu, viureu, sereu.
No us ho pensàveu, no ho esperàveu,
però el cabal del desencís ha anat pujant
i al llit, sou el que éreu: una parella
que ja no es mulla i va al revés, en desacord,
desfent l'amor, apassionadament.

(pàgina 40, part II)

Llegiu els dos poemes i reflexioneu-hi a partir de les propostes següents:

1. La capacitat simbòlica del gènere poètic

Vam veure en la sessió 1 que la poesia és l'expressió d'un estat d'ànim, d'una emoció o d'un pensament i que no representa la realitat com ho fa la novel·la, que pretén imitar-la o reproduir-la. Els lectors, doncs, ho hem de tenir present per llegir poesia.

Vegem una altra característica del gènere poètic, la capacitat simbòlica, com una forma de transmetre aquesta relació diferent amb la realitat.

En els dos poemes proposats —“Naufragi” i “Espeleologia”— l'autora crea una realitat que té sentit dins del poema i que descobrim a mesura que ens hi anem endinsant. Només els comprenem si entrem en el món o realitat paral·lela que ens proposen. Aquest és un dels trets del gènere poètic, la seva capacitat simbòlica, que Ballart (1997) defineix d'aquesta manera:

[el poeta sostreu] “a l'atzar i al temps una experiència que, imaginària o viscuda, queda clausurada en els límits formals del poema. [...] Més que una experiència real, el poema en presenta una de virtual —de simbòlica [...]. Que l'obra artística tanqui i aïlli una determinada vivència confereix a aquesta, automàticament, un valor universal, ofert a la consideració de tothom, la fa tornar un veritable model del món”.

Ballart, 1997, pàg. 100

En aquests dos poemes de Calafell, entre altres, aquest és un dels aspectes rellevants per entendre com crea els seus textos. El fet que estiguin compostos d'una sola estrofa contribueix a aquesta sensació d'univers tancat dins del poema. S'hi va descabdellant un univers que només té significat dins del mateix poema i que nosaltres, com a lectors, l'hem de “desxifrar”, per arribar a captar el sentit de la reflexió que ens proposa, la relació que s'estableix entre la representació de la realitat i la seva interpretació simbòlica. Com a lectors, hem d'aconseguir entrar en el món paral·lel del poema i establir la relació entre els diferents elements que hi apareixen.

1.1. Mireu aquest exemple sobre “Naufragi” per veure com s'estableixen aquestes relacions per crear un univers simbòlic i després feu el mateix amb el poema “Espeleologia”.

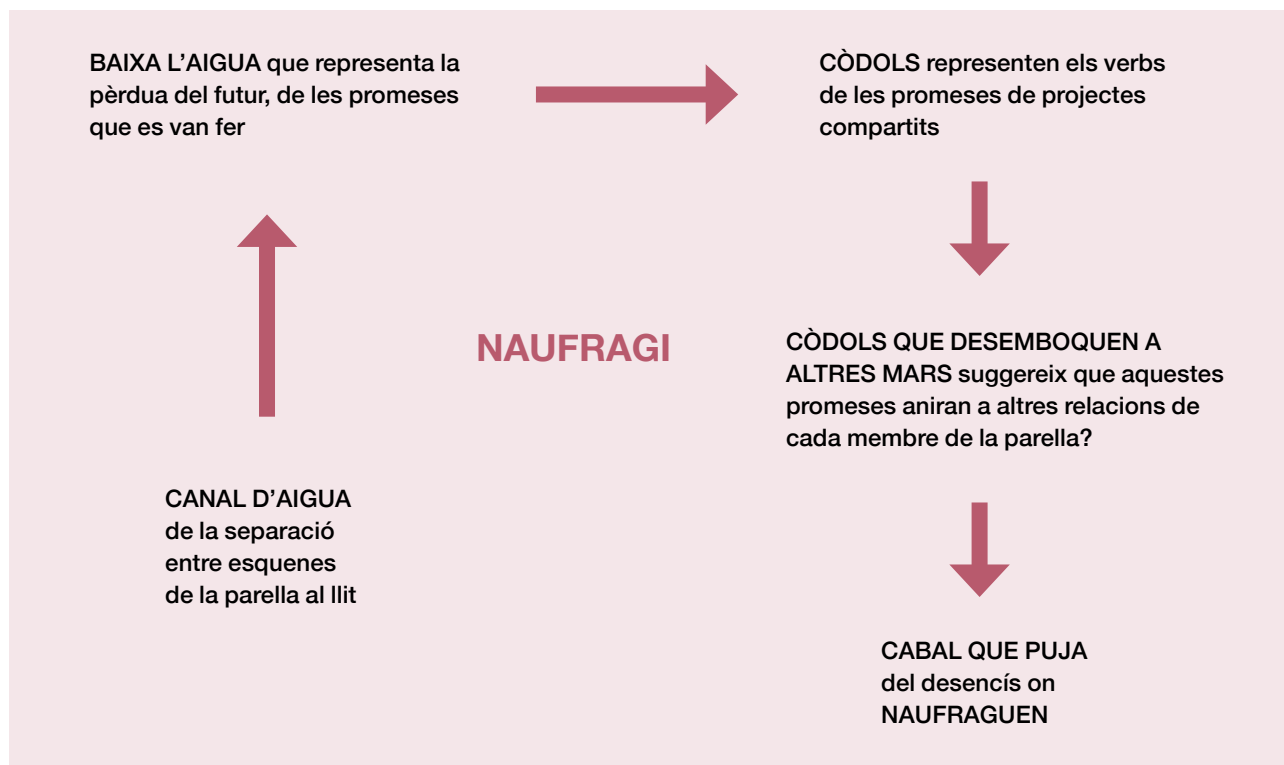

Figura 1. “Naufragi”: MON SIMBÒLIC i realitat a què es refereix

Després de desglossar el poema segons l'univers imaginari que, en superposar-se amb la realitat, aporta sentit, quin creieu que és l'element que és el punt de partida o la pista que ens ajuda a entendre tota la resta d'elements? Finalment, interpreteu el títol del poema, "Naufragi": què simbolitza? Com apareix representat aquest naufragi en el poema?

1.2. Ara us proposem que mireu de completar una representació gràfica semblant a partir del poema "Espeleologia". Utilitzeu també les majúscules per a les imatges relacionades amb espeleologia i les minúscules per marcar la seva relació amb la realitat de l'escriptura introspectiva representada.

Us donem l'inici de l'esquema gràfic tal com hem fet amb "Naufragi" perquè l'acabeu de desenvolupar.

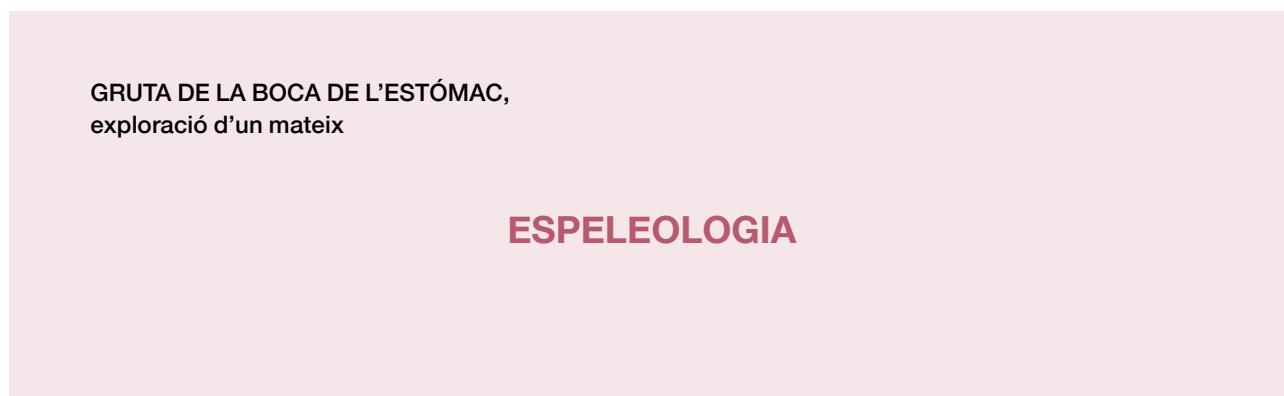

Figura 2. "Espeleologia": MON SIMBÒLIC i realitat a què es refereix

Després de desglossar el poema segons l'univers imaginari que, en superposar-se amb la realitat, li dona sentit, quin creieu que és l'element que és el punt de partida o la pista que ens ajuda a entendre tota la resta d'elements? Finalment, interpreteu el títol del poema, "Espeleologia": A què es refereix? Com es concreten les accions i elements relacionats amb l'espeleologia en el poema?

Fixeu-vos que heu fet la representació de les imatges que sustenten la construcció de la simbologia al voltant del naufragi o de l'espeleologia. Aquestes realitats paral·leles "poètiques", el naufragi i l'espeleologia, es construeixen a partir d'un seguit d'imatges que contribueixen a donar un sentit més profund a les realitats que són el punt de partida de cada poema, el desgast de la parella i l'escriptura introspectiva.

1.3. Ara que tenim el poema una mica més analitzat, podem pensar amb més profunditat sobre aquestes qüestions:

- Per què els dos poemes estan expressats en una sola estrofa? Quins efectes produeix per al sentit que prenen els poemes?
- Quina és en cada cas la circumstància humana o reflexió generalitzable i universal que s'hi proposa?
- Quin efecte produeix que l'escena de la parella al llit aparegui al final del poema en "Naufragi"?
- Quina relació de semblança s'estableix entre l'escriptura i l'espeleologia?

2. L'arquitectura expressiva dels poemes

Després del primer apropament al sentit dels poemes que heu fet prèviament, ara aprofundirem una mica més en allò que fa que Mireia Calafell tingui una veu pròpia que dona valor als seus poemes. En aquest sentit, necessitem adonar-nos que la forma en què estan escrits reforça i multiplica els significats de la seva dimensió simbòlica. Perquè el llenguatge poètic es caracteritza per una màxima elaboració verbal, per dur al límit els recursos expressius de la llengua de manera que, per gaudir de l'experiència estètica que proposen, necessitem esbrinar quines opcions lingüístiques ha triat el poeta en cada cas i amb quina intencionalitat expressiva. Si entenem cada poema, en paraules de Ballart, com una aventura expressiva, ens poden servir de guia les paraules d'aquest estudiós de la poesia per plantejar-nos en cada lectura el sentit de les eleccions formals que fan memorable cada poema:

Com qualsevol altre artista, el poeta malda per produir una forma memorable que, per la seva força imaginativa i la fortuna de la seva expressió faci atractiu de tornar-hi molts cops. L'exhauriment del potencial significatiu dels mots sempre ha semblat el camí òptim per tal d'aconseguir-ho, i en aquest sentit són diversos els procediments de què el poeta pot fer ús. **La mètrica**, com a principi organitzador del material, pot ser-li un auxiliar inestimable [...]; **la figuració retòrica** pot atreure l'atenció del receptor gràcies als seus múltiples jocs sobre els nivells de la llengua; **la disposició estructural del text** pot enfortir l'aparença inalterable de la seva construcció i fer més estreta i redundat la relació entre els seus diversos components; **la tria lèxica i la recerca de combinacions verbals inèdites** pot reportar poderosos efectes connotatius; finalment **la recreació dels tòpics de la tradició poètica** en forma d'intertext pot acabar de fer inequívoc l'entroncament del poema amb l'àmbit de les tradicions més líriques.

Ballart, 1997, pàg. 97

De tots els elements que esmenta Ballart, seleccionem el que sustenta la significació en aquests dos poemes: la **disposició estructural**, concretament, com la disposició sintàctica contribueix a crear sentit i genera uns efectes expressius determinats. Vegem-ho.

2.1. Comencem amb el poema "Naufragi" i pensem quins trets de la forma en què està escrit fan que sigui intraduïble, que sigui impossible expressar el que diu amb altres paraules. Veurem que el poema s'organitza en tres oracions de construcció progressivament més elaborada i complexa.

Us les donem desglossades en el quadre següent i us demanem que penseu quin efecte expressiu genera aquesta disposició sintàctica, seguint les preguntes que us plantegem en la columna de la dreta:

Disposició sintàctica	Interpretació
<p>La primera oració del poema ocupa els dos primers versos: és una oració composta que es podria reordenar així: "l'aigua baixa com el temps de les promeses pel canal obert que deixen les esquesnes".</p> <p>Està expressada en tercera persona (<i>baixa com l'aigua...</i>) i en present.</p>	<p>Quin efecte produeix la permutació de la frase, és a dir, l'ordenació dels seus elements tal com apareix al poema?</p> <p>Què ens anuncia la comparació que s'hi fa?</p>
<p>La segona oració va del vers 3 al 5. Hi dominen els verbs en segona persona del plural (canvi respecte als dos primers versos): <i>dormiu, no veieu desfilat, veureu, fareu, tindreu, viureu, sereu</i>.</p> <p>Són oracions coordinades i juxtaposades.</p>	<p>Fixeu-vos que aquí la sintaxi es tensa: les oracions coordinades (vers 3) porten un incís entre guionets que remet al pla imaginat/simbòlic dels còdols (vers 4) i els dos punts que exemplifiquen els verbs als quals fa referència l'oració del verb 3.</p> <p>Quin efecte produeix el canvi de persona gramatical?</p> <p>Quin sentit dona la conjunció <i>i</i> en aquesta frase "dormiu i no veieu desfilat els verbs"?</p>
<p>La tercera oració es desplega en els cinc versos finals.</p> <p>Continua en tercera persona del plural però introdueix el passat i s'inicia amb una negació: "No us ho pensàveu, no ho esperàveu...".</p>	<p>Llegiu en veu alta els cinc versos i fixeu-vos quin efecte provoca aquest allargament de l'oració durant cinc versos, sumat a l'acumulació de temps verbals (passat i present) i de persones gramaticals (segona del plural, tercera del singular).</p> <p>Els verbs en passat introdueixen la mirada reflexiva o introspectiva: per què?</p> <p>Llegiu el que ve darrere els dos punts. En retòrica es diu epifonema el vers que tanca un discurs i condensa els significats anteriors. Podríem dir que aquest final és una mena de colofó del poema? Contribueix a donar-li aquest valor conclusiu que recuperi el present dels primers versos? Argumenteu si les afirmacions sobre la parella que contenen aquests versos tenen valor d'epifonema.</p>

2.2. Per acabar, redacteu les vostres impressions globals de com la sintaxi oracional (ordre de les oracions i també dels elements dins de cada oració) produeix efectes en el sentit del poema i com aquest és un dels recursos que emprava Mireia Calafell per escriure poesia.

Us pot ajudar tenir en compte les tres dimensions en què Salvador Oliva, un teòric de la literatura, divideix els recursos formals que empenen els poetes: la forma exterior, la forma interior i la forma intermèdia:

L'exterior està formada per l'organització dels elements sonors de la llengua. La intermèdia està formada per les relacions abstractes que tenen les funcions gramaticals dels sintagmes, i la interior està formada per l'organització del sentit de les paraules i, per tant, entre altres, hi té cabuda el llenguatge figurat. És lògic que sigui així perquè el material de la poesia és la llengua i la llengua té justament aquests tres components: el fonològic, representat pels elements sonors; el sintàctic, representat per les funcions dels sintagmes, i el semàntic, representat pels elements portadors de sentit.

Oliva, 2015, pàg. 22

Així, la forma exterior inclouria aspectes com la mètrica, la rima i totes les variants de repeticions sonores; la forma intermèdia, els aspectes sintàctics que col·laboren en l'elaboració d'un poema, com per exemple els paral·lelismes i altres repeticions i patrons sintàctics; i la forma interior es refereix als aspectes semàntics que tenen a veure amb el llenguatge figurat, el to de veu o l'estructura sintàctica quan opera directament en el sentit o la semàntica del poema. El tret que hem analitzat de Mireia Calafell remet a la forma interior, a la semàntica, perquè el poema sustenta la forma del seu sentit a través, principalment, de la sintaxi: ho veieu així? Parleu-ne.

2.3. "Espeleologia": ara que hem vist com la disposició sintàctica és un element sobre el qual se sustenta la creació de sentit en un poema de Mireia Calafell, feu vosaltres una reconstrucció semblant en aquest altre poema. Marqueu les oracions del poema i relacioneu la seva estructura amb el seu significat. Pateu atenció a altres característiques formals associades a cada bloc oracional i feu hipòtesis sobre què aporten a la interpretació del poema: ús de la persona gramatical, temps verbal, díctics...

Espeleologia

Per explorar com de profunda és la gruta
que s'obre aquí a la boca de l'estómac
— pessigolles i úlceres, contradiccions —,
escriu. Ho fa perquè confia en l'escriptura,
creu que és fanal i foc que guiarà el descens.
I és cert que s'il·luminen les parets
d'un jo de cera que al mateix temps, però,
es va desfent.

Fixeu-vos que la primera oració introdueix el verb al final de tot i que la següent oració s'inicia amb un pronom que té el referent en la primera. Fixeu-vos també en les elisions, en com s'enllacen les oracions després dels punts i en la frase final que s'inicia amb la conjunció *i*, igual que en el poema anterior, que també es tancava amb tres versos encapçalats per aquesta mateixa conjunció.

Us donem el poema anterior, "Naufragi", amb les oracions assenyalades en colors diferents com un recurs que us pot ajudar a analitzar "Espeleologia".

Naufragi

- 1 Pel canal obert que deixen les esquenes
- 2 baixa com l'aigua el temps de les promeses.
- 3 Dormiu i no veieu desfilars els verbs
- 4 — còdols que desemboquen a altres mars — :
- 5 veureu, fareu, tindreu, viureu, sereu.
- 6 No us ho pensàveu, no ho esperàveu,
- 7 però el cabal del descens ha anat pujant
- 8 i al llit, sou el que éreu: una parella
- 9 que ja no es mulla i va al revés, en desacord,
- 10 desfent l'amor, apassionadament.

2.4. Finalment, parleu sobre les diferents formes que anomena S. Oliva aplicades a “Espeleologia”.

2.5. Continuem amb la caracterització de la poesia de Mireia Calafell. Com diu Ballart en la cita llegida anteriorment, “la tria lèxica i la recerca de combinacions verbals inèdites pot reportar poderosos efectes connotatius”.

Llegiu aquests dos poemes d’altres autors i comenteu quin creieu que s’apropa més als poemes de Calafell pel que fa a la tria del lèxic i justifiqueu-ho amb exemples. Us pot ajudar pensar en aspectes com la concreció o abstracció del llenguatge, l’estil més o menys retòric, més o menys allunyat del llenguatge quotidià, claredat/obscuritat, etc.

<p>Drap de la pols, escombria, espolsadors, plomall, raspall, fregall d’esparg, camussa, sabó de tall, baieta, lleixiu, sorra, i sabó en pols, blauet, netol, galleda.</p> <p>Cossi, cubell, i picamatalassos, esponja, pala de plegar escombraries, gibrell i cendra, sulfumant, capçanes.</p> <p>Surt el guerrer vers el camp de batalla.</p> <p>Maria Mercè Marçal (Cau de llunes, 1977)</p>	<p style="text-align: center;">Nu en escorç</p> <p>Ai, foc, sotrac no entès, que saps de forellat, de cremalló i xarop, de ribell ben servat, munta als tocoms que més abrusin les figures de nostra bona sort, xamba de les ventures.</p> <p>Gallet de mel, el jaç no serà dels rabins ni dels últims cabells, bleixos rebels, mesquins. siguin destrals de colls fèrtils, diner o frisor qui ens doni convulsió, zel i ús: màxim honor.</p> <p>Estima’m, englotim. Jo t’estim amb ma ombrel·la.</p> <p style="text-align: right;">Josep Albertí (Aliona, 1974)</p>
---	---

3. Els dos poemes en el conjunt del poemari

Ara que coneixeu més a fons els dos poemes, fixeu-vos com encaixen a la part del llibre on cadascun està inclòs: “Espeleologia” és a la part I del poemari (*muda* com a adjectiu femení plural i s’associa al tema del silenci, la comunicació, el llenguatge, l’expressió poètica, la paraula) i “Naufragi” a la part II (*muda* com a substantiu i s’associa a la transformació i com canvien les relacions que porten o al final i desengany o al desig i possibilitat de recomençar).

Analitzeu com es reflecteix en cada poema la temàtica de la part on està inclòs.

Tasca final (es farà a la sessió 5)

Compartiu amb els companys els poemes. Integreu en la vostra presentació el que heu observat sobre les experiències de la realitat que es destaquen: per què li serveixen a la poeta i com ho ha expressat.

Seguiu el següent guió per preparar la vostra explicació:

- En què consisteix la capacitat simbòlica de la poesia i com es concreta en els poemes treballats.
- Quins trets formals han ajudat el jo poètic a expressar-se en cada poema i com. Poseu exemples en què els companys puguin entendre quin ús s’ha fet de cada recurs.
- Expliqueu com es relaciona cada poema amb l’apartat del poemari on es troba.

Demaneu als companys que analitzin com es concreta la capacitat simbòlica en el poema “Set” (pàg. 48) i que identifiquin quin és el món simbòlic i a quina realitat es refereix.

Quan acabeu de posar en comú les vostres anàlisis, haureu de completar individualment una fitxa de sistematització.

Sessió 5

Compartiu amb els companys els poemes. Integreu en la vostra presentació el que heu observat sobre les experiències de la realitat que es destaquen: per què li serveixen a la poeta i com ho ha expressat.

Seguiu el següent guió per preparar la vostra explicació:

- En què consisteix l'estratègia poètica analitzada ("correlat objectiu", "immediatesa", "capacitat simbòlica") i com es concreta en els poemes treballats.
- Quins trets formals han ajudat el jo poètic a expressar-se en cada poema i com. Poseu exemples en què els companys puguin entendre quin ús s'ha fet de cada recurs.
- Expliqueu com es relaciona cada poema amb l'apartat del poemari on es troba.

Demaneu als companys que busquin en el poemari algun altre exemple de poema que exemplifiquin les estratègies presentades i valoreu si encaixen o no en el que heu dit. Comenteu breument entre tots alguns dels trets formals que destaquen en els exemples aportats i relacioneu-los amb l'apartat del poemari on es troben.

En el cas dels que heu analitzat "Naufragi" i "Espeleologia", demaneu als companys com es concreta la capacitat simbòlica en el poema "Set" (pàg. 48), i que identifiquin quin és el món simbòlic i a quina realitat es refereix.

Quan acabeu de posar en comú les vostres anàlisis, haureu de completar individualment una fitxa de sistematització. Caldria que anéssiu prenent notes de les idees que us semblin més importants de les explicacions dels companys.

Fitxa per a la sistematització individual

La representació de la realitat en *Tantes mudes*

Primera part

Hem analitzat tres estratègies poètiques que utilitza Mireia Calafell per plasmar la realitat, que són.....

La primera consisteix en/a i l'hem observat en el poema/poemes
....., on

La segona consisteix en/a i l'hem observat en el poema/poemes
....., on

La tercera consisteix en/a i l'hem observat en el poema/poemes
....., on

El poemari *Tantes mudes* reflecteix des del títol la polisèmia que caracteritza la poesia en general i que es concreta en l'estructura del poemari. S'organitza en tres parts. La paraula *muda* els dona unitat, però pren el sentit d'una categoria gramatical diferent en cadascuna d'elles:

- En la primera, l'adjectiu *muda*. Hem llegit el poema i una temàtica recurrent és
- En la segona, el substantiu *muda*. Hem llegit el poema i els poemes tracten

• En la tercera, el verb *muda*. Hem llegit el poema i els poemes giren al voltant de

La metàfora de la muda actua com una matriu que conté altres metàfores i recursos quan es formalitzen els poemes.

Segona part

Quines de les característiques següents et servirien per definir formalment la poesia de M. Calafell? Acompanya cada característica que triïs d'uns versos (o poema) en què s'aprecii aquesta característica i explica per què descartes les altres característiques.

- Senzillesa
- Mètrica i rima regulars
- Brevetat
- Manca d'artifici aparent
- Perspectiva de gènere
- Hermetisme
- Ús de símbols
- Llenguatge retòric
- Conceptes abstractes
- Referències quotidianes
- Estructura sintàctica com a portadora de sentit en el poema
- Emocionalitat
- Pessimisme

Tercera part

Què recomanaries a un amic que volgués llegir un poemari i no hagués llegit mai poesia? Quines orientacions li donaries?

I si volgués llegir la poesia de Mireia Calafell?

Bloc III. Integració d'aprenentatges en l'encàrrec final i tancament (sessions 6, 7, 8 i 9)

En aquest bloc, que pren una perspectiva intertextual, ens centrarem a posar en relació l'obra de Mireia Calafell amb la d'altres poetes catalans dels segles XX i XXI.

Les dues primeres sessions són d'apropament a l'obra d'altres poetes a partir del que s'ha treballat a *Tantes mudes*. Es proposen un seguit de poemaris, no tots vinculats amb la tendència de la poesia actual que s'ha estudiat fins ara (l'opció que pren Calafell per a la reformulació de la realitat), perquè els alumnes els llegeixin i estableixin vincles, de manera acompanyada, entre la poesia de Mireia Calafell i poemes d'altres autors. Els docents poden oferir els autors i poemaris que considerin més convenients. També poden decidir si allarguen l'itinerari a partir d'aquesta proposta per aprofundir en alguns autors, tendències o en l'evolució del gènere durant els segles XX i XXI a partir del fil conductor plantejat.

S'ofereix una breu presentació de cada autor o autora amb enllaços perquè els alumnes puguin conèixer més àmpliament els autors i sentir-los dient els seus poemes. Per a l'acompanyament de l'anàlisi contrastiva dels poemes s'ha dissenyat una fitxa que alhora estableix un pont entre l'anàlisi dels poemes i la preparació de la recitació.

La posada en comú de la tria feta per cada parella d'alumnes i les seves justificacions dels vincles trobats entre els poemes té per objectiu de nou la regulació dels mateixos alumnes: tots han de recollir per escrit les informacions més destacades i comprovar si estan d'acord amb el que diuen els companys sobre els seus poemes. També és un moment per enriquir les lectures amb els suggeriments i aportacions dels altres.

A continuació, es dedica una sessió a la preparació de la recitació i l'elaboració del vídeo. En aquest punt, resultaria molt enriquidora la col·laboració amb altres àmbits, com l'artístic i el tecnològic.

Finalment, es proposa un visionat conjunt del vídeo i un tancament mitjançant una conversa a partir d'unes preguntes en què es recuperen algunes de les citacions amb les quals havia començat aquest itinerari, per veure si ha canviat la percepció dels alumnes sobre el gènere poètic i perquè prenguin consciència del camí recorregut.

Sessió 6

Després de tota la feina feta, us heu familiaritzat amb alguns recursos i estils de la poesia en general i del poemari *Tantes mudes* en concret. Heu vist quins temes estan presents en els poemes de Mireia Calafell i quins recursos formals ha utilitzat per presentar amb diferents estratègies poètiques la realitat que vol compartir.

Ara volem que poseu tot aquest coneixement en joc per presentar els poemes de Mireia Calafell a la comunitat educativa. Entre tota la classe, haureu de fer un vídeo en el qual, per parelles, reciteu un poema de l'autora i un altre d'un altre autor o autora amb qui penseu que dialoga d'alguna manera. Amb tots els poemes recitats per cada parella, haureu d'editar un vídeo per publicar al web del centre, que imiti el que ja es va fer al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona l'any 2019, i que podeu veure [aquí](#).

Com ens organitzarem?

En primer lloc, us heu de familiaritzar amb els poemaris d'altres autors, per poder triar un poema i relacionar-lo amb un de Mireia Calafell. Cada parella ha d'escollir un d'aquests poemaris, llegir-lo i triar de manera raonada un poema que, per qualsevol motiu, us remeti a algun altre de *Tantes mudes*. Es pot triar entre les següents obres [cada docent pot oferir-ne d'altres]:

- Montserrat Abelló, *Al cor de les paraules* (Obra poètica 1963-2002), (2002)
- Maria Cabrera, *La matinada clara* (2010)
- Gabriel Ferrater, *Les dones i els dies* (1968)
- Francesc Garriga, *Ragtime* (2011) / *Els colors de la nit* (1990)
- Anna Gual, *Símbol 47* (2015) / *Les ocultacions* (2022)
- Pol Guasch, *Tanta gana* (2018)
- M. Mercè Marçal, *Cau de llunes* (1976) / *Bruixa de dol* (1979)
- Laia Noguera, *Caure* (2011)
- Pere Rovira, *Cartes marcades* (1988)
- Aina Torres, *Dos hiverns i un incendi* (2014)
- Joan Vinyoli, *El griu* (1978) / *Passeig d'aniversari* (1984)

Breu presentació dels autors

[En cas que el o la docent n'ofereixi d'altres, caldria que n'inclogués una breu presentació.]

Autor o autora	Breu presentació
Montserrat Abelló (Tarragona, 1918 - Barcelona, 2014)	Poeta i traductora, va viure a l'exili i va dedicar més de 40 anys a una poesia que presenta un compromís amb les realitats quotidianes i el món de la dona amb paraules senzilles, però plenes de força pel seu lirisme. Amb els anys va anar depurant la seva expressió per tractar temes com l'amor, la soledat, el pas del temps o la creació poètica amb una veu personal. Algunes de les seves obres són <i>Vida diària</i> (1963), <i>Paraules no dites</i> (1981), <i>L'arrel de l'aigua</i> (1995)...
Maria Cabrera (Girona, 1983)	Llicenciada en filologia catalana, és correctora i imparteix classes a la Universitat de Barcelona. Un dels aspectes fonamentals de la seva poesia és l'atenció a la cadència rítmica, la musicalitat i la sonoritat del text i les paraules. Ha rebut la influència d'altres autors catalans com Foix, Rodoreda, Ferrater i Casasses. El seu primer poemari va ser <i>Jonàs</i> (2004). Ha guanyat diversos premis i els seus poemes han estat musicats per Manel, Clara Peya, Silvia Pérez Cruz... Altres poemaris seus són: <i>La matinada clara</i> (2010) o <i>La ciutat cansada</i> (2017). Podeu veure l'autora recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç .

Autor o autora	Breu presentació
<p><u>Gabriel Ferrater</u> (Reus, 1922 - Sant Cugat, 1972)</p>	<p>Poeta, crític, traductor i lingüista, fou el primer poeta modern de la literatura catalana de postguerra i un dels més influents per a les generacions posteriors de poetes. Erudit i autodidacte, va llegir des de molt aviat els grans autors de la literatura europea.</p> <p>Va cursar estudis de Ciències Exactes i es va llicenciar en Filosofia i Lletres. Va ser director literari de l'editorial Seix Barral i professor a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).</p> <p>La seva poesia s'aplega quasi tota en tres llibres (<i>Da nuces pueris</i>, <i>Menja't una cama</i> i <i>Teoria dels cossos</i>), recollits en el volum <i>Les dones i els dies</i> (1968). Es tracta d'una obra realista, continguda i austera, amb nombroses referències literàries, que suscita la reflexió sobre conceptes morals, i amb una llengua que abraça des dels registres col·loquials i planers fins als usos més simbòlics i preciosistes.</p> <p>Podeu veure l'autor recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<p><u>Francesc Garriga</u> (Sabadell, 1932 - Sant Cugat, 2015)</p>	<p>Professor i col·laborador en diferents programes culturals.</p> <p>Publicà el seu primer poemari, <i>Entre el neguit i el silenci</i>, l'any 1959. En la seva obra hi ha una reflexió contínua sobre els sentiments, la mentida, la solitud, el pas del temps i la mort. Ha evolucionat cap a una poesia on cada cop s'expressa més a si mateix, considerada una poesia de l'experiència amb reflexions morals. El seu llenguatge és sempre despulpat de retòrica. Una de les característiques formals de Garriga és l'ús de les minúscules, fins i tot en els noms propis.</p> <p>Ha obtingut el reconeixement de nombrosos premis. Alguns dels seus poemaris són: <i>Temps en blanc</i> (2003), <i>La nit dels peixos</i> (2005), <i>Tornar és lluny</i> (2013)...</p> <p>Podeu veure l'autor recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<p><u>Anna Gual</u> (Vilafranca del Penedès, 1986)</p>	<p>Llicenciada en Comunicació Audiovisual, va publicar el seu primer poemari, <i>Implosions</i>, l'any 2008 i ha estat guanyadora de diversos premis literaris. La seva obra es classifica entre les veus que coneixen profundament la tradició amb la qual trenquen estèticament. Li agrada jugar amb els espais en els poemes i els escriu com una exploració sobre els temes. Amb la seva poesia vol remoure el lector. Ha estat traduïda a diverses llengües. Algunes de les seves obres són <i>L'ésser solar</i> (2013), <i>Molsa</i> (2016), <i>Ameba</i> (2020)...</p> <p>Podeu veure l'autora recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<p><u>Pol Guasch</u> (Tarragona, 1997)</p>	<p>Format en Estudis Literaris, ha estat professor de literatura i crítica cultural a la Universitat de Barcelona. Ha escrit poemaris com <i>Tanta gana</i> (2018) i <i>La part del foc</i> (2020), ambdós premiats, i també ha publicat la novel·la <i>Napalm al cor</i> (2021), premi Anagrama. Col·labora habitualment en diferents mitjans de comunicació. La seva poesia, en la qual té molt present el valor de cada paraula, amb versos "trecats", ha estat qualificada d'arriscada i visceral.</p> <p>Podeu veure l'autor recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<p><u>M. Mercè Marçal</u> (Barcelona, 1952-1998)</p>	<p>Poeta, traductora i narradora, treballà com a professora de Literatura Catalana a secundària. Va ser activista per la cultura catalana i pel feminisme.</p> <p>El seu primer llibre, <i>Cau de llunes</i>, el publicà l'any 1976. Altres llibres seus són <i>Bruixa de dol</i> (1979), <i>La germana, l'estrangera</i> (1985)... i tota la seva poesia es va recollir a <i>La llengua abolida</i> (1989). Els seus poemes parlen de l'amor, la maternitat, la llengua, la mort... amb sinceritat, un llenguatge clar i voluntat de comunicació.</p> <p>Va guanyar premis com el Carles Riba, ha estat traduïda a moltes llengües i alguns cantautors catalans, com Marina Rossell, Ramon Muntaner o Maria del Mar Bonet, han cantat els seus poemes.</p> <p>També és autora de la novel·la <i>La passió segons Renée Vivien</i> (1994).</p> <p>Podeu veure l'autora recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>

Autor o autora	Breu presentació
<u>Laia Noguera</u> (Calella, 1983)	<p>Llicenciada en Filologia Catalana, és traductora, ha participat en grups musicals i és professora d'escriptura conscient (relacionada amb el <i>mindfulness</i>, que practica).</p> <p>Amb la seva obra poètica ha guanyat diversos premis, ha estat traduïda a altres llengües i ha col·laborat amb artistes d'altres disciplines, com l'escultura i la dansa.</p> <p>Escriu una poesia evocadora, sense ornaments, que ens fa interpel·lar-nos.</p> <p>L'any 2002, va guanyar el premi Amadeu Oller pel seu poemari <i>L'Oscultor</i>. Alguns dels seus llibres són <i>Triomf</i> (2009), <i>Caure</i> (2011), <i>Amor total</i> (20116) i <i>L'intrús</i> (2019). Ha publicat en antologies col·lectives, entre d'altres <i>Singulars d'un plural</i> (2004), <i>Solstici d'estiu</i> (2006), <i>Eròtiques i despentinades</i> (2008)...</p> <p>Podeu veure l'autora recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<u>Pere Rovira</u> (Vila-seca de Solcina, 1947)	<p>Poeta, traductor, novel·lista, assagista i professor emèrit de la Universitat de Lleida, ha publicat nombrosos llibres de poesia i ha fet estudis i traduccions d'altres poetes, com Baudelaire i Ronsard. La seva obra parteix del tractament literari de l'experiència i els seus inicis responen a les aportacions de la poesia del final dels setanta i dels vuitanta. Alguns dels seus poemaris són <i>Distàncies</i> (1981), <i>Cartes marcades</i> (1988), <i>La vida en plural</i> (1996) o <i>El joc de Venus</i> (2021).</p> <p>Podeu veure l'autor recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<u>Aina Torres</u> (Barcelona, 1984)	<p>Poeta, escriptora, periodista i gestora cultural. Ha publicat els poemaris <i>Dos hiverns i un incendi</i> (2014) i <i>Baula de nit</i> (2018) i poemes en antologies col·lectives com <i>Flamarades sortiran</i> (2023) i <i>Dones, arbres i poesia</i> (2021). S'interessa per les temàtiques de gènere i ha rebut la influència d'autores com Montserrat Abelló o Maria-Mercè Marçal. La seva poesia aborda la creació poètica, la mort, la vida, l'amor i el desamor, l'oblit, la memòria, entre altres. Ha estudiat i publicat sobre escriptors com Montserrat Roig, M. Mercè Marçal o Manuel de Pedrolo. També, assajos com <i>Dones rebels</i> i <i>Terra de ningú</i>.</p> <p>Podeu veure l'autora recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>
<u>Joan Vinyoli</u> (Barcelona, 1914-1984)	<p>Poeta amb una llarga trajectòria, va publicar el seu primer llibre el 1937, <i>Primer desenllaç</i>, seguint el mestratge de poetes com Rainier M. Rilke i Carles Riba, i el darrer l'any 1984, <i>Passeig d'aniversari</i>. La seva obra evoluciona cap a un existencialisme i realisme experiencial i moral. Els temes recurrents de la seva poesia són l'amor, el pas fugaç del temps i el record. Moderat en les imatges, en els seus poemes hi trobem un ús sobri i mesurat del llenguatge, i amb una línia melòdica depurada.</p> <p>Podeu escoltar l'autor recitant alguns dels seus versos en aquest enllaç.</p>

Un cop hàgiu triat els dos poemes que posareu en relació (el de Mireia Calafell i el d'algun altre autor o autora), analitzar breument la relació entre els dos textos us ajudarà a aclarir les idees i a preparar la recitació dels poemes. Ompliu una taula com la següent amb la informació de l'anàlisi comparativa dels poemes.

POEMES	Títol i autor/a:	Poema de M. Calafell:
De què parla?		
Quins elements destaqueu en el poema que reforcen el tema que tracta o la sensació que us produeix?		
Com posareu de relleu aquests elements quan digueu el poema?		

POEMES	Títol i autor/a:	Poema de M. Calafell:
Quina relació hi trobeu amb l'altre poema: - temàtica? - motius, imatges? - llenguatge? - estil?		
En què es distancien els poemes?		
Dels tipus de poesia contemporània que distingeix Lluís Calvo,* a quin creieu que s'acosta més: a) Hermetisme b) Neoformalisme c) Reformulació de la realitat		

*Observeu que en l'última fila hem afegit les tendències de la poesia contemporània que proposa Lluís Calvo a "Audaces i talentoses: la jove poesia al segle XXI" (2016). En síntesi, Calvo comenta que la poesia dels autors nascuts a partir dels anys vuitanta del segle passat és molt diversa i variada. Tot i això, n'assenyala unes tendències que tenen a veure, d'alguna manera, amb línies anteriors de la poesia, com per exemple la dels anys setanta (Altaió i Sala-Valldarura, 1979) i vuitanta. Concretament, els poetes del XXI es podrien agrupar en aquestes tres grans línies, segons Calvo:

a) L'hermetisme o la nova cripticitat: és aquella poesia que no cerca els referents immediats i que treballa la forma amb un llenguatge velat, sinuós i poc directe. "Es tracta d'una poesia que s'abeura en l'obscuritat —el trobar clus— i en la concepció del poema no pas com un artefacte del qual es pot captar un sentit més o menys literal, sinó que funciona amb altres premisses: intuïcions, textures verbals, ecos, veladures i senyals que el lector reconstrueix" (pàg.68). Són poemes propers al misticisme i la metafísica. Una part de la poesia anterior a la del XXI també seguia aquests paràmetres (Celan, Valéry, Mallarmé o Beckett en serien representants de la poesia universal i en la poesia catalana del segle XX hi podríem situar poemes simbolistes i noucentistes). Els joves poetes del segle actual, però, sovint combinen el to elevat i el treball formal intens i les referències cultes amb la irrupció d'elements quotidians i aspectes xocants que trenquen aquest to d'elevació. Segons Calvo, en els nous poetes es barreja "una elusió del sentit immediat i una atenció als elements més pròxims, però tot plegat sense la *narrativitat*, la claredat expositiva o el to de la poesia de l'experiència" (pàg. 69). Elements definidors del seu estil són l'el·lipsi i la depuració del llenguatge.

b) El neoformalisme: comparteix característiques de les altres dues tendències poètiques, però ho fa amb formes clàssiques i amb poemes que segueixen formalment les regles de la mètrica i la rima. Tenen molta cura formal, en la tria de cada mot o en voler aconseguir un artefacte perfecte en què res no pot grinyolar (poetes catalans com Carner, Verdaguer o Sagarra serien representants d'aquesta tendència de la tradició poètica del segle XX).

c) La reformulació dels vincles amb la realitat: el poema explica històries amb un llenguatge molt treballat i enriquit amb referents diversos que "perd l'aura sagrada i llibresca i s'acosta al carrer" (pàg. 71). Als poemes, poden conviure elements surrealistes, realistes i humorístics, sense voluntat de moralitzar. Montserrat Abelló i, en alguns aspectes, Gabriel Ferrater en serien alguns representants anteriors de la tradició poètica catalana.

En la proposta de comparació d'autors que us demanem que feu, podeu utilitzar aquestes tendències quan parleu dels poetes actuals. Pel que fa als anteriors, cal que n'assenyaleu les característiques que els apropen més a una tendència o a una altra, tot i que no els puguem adscriure estrictament a les tendències actuals.

Per tal d'ajudar-vos, us oferim un exemple de com es podria fer, elaborat a partir del vídeo que heu vist anteriorment. A partir del minut 17, Mireia Calafell llegeix un poema de Maria Beneyto ("L'engany") i el posa en relació amb un poema seu ("Dafne"). Aquests són els poemes:

L'engany, Maria Beneyto	Dafne, Mireia Calafell
<p>Jo sóc la dona forta de la Santa Escripura. (Mai no hi hagué més feble, més humil criatura.) Mai no hi hagué un silenci més compacte que el meu tancant els camins vívids a més crescuda veu.</p> <p>Els em motegen freda, i serena, i valenta. I estic plena de pànic i de tristor calenta. Els són sens rels pregones, i sens força i sens pau. Els són el covard sempre, o el dolent, o l'esclau.</p> <p>Els són els vents aqueixos que ajuden tota flama, ells, folls, els gots de l'ombra, la veu tensa que clama. I jo no sé quin núvol equivocat i estrany posà en mi l'aigua aquesta, de font que no em pertany.</p> <p>Però mai no vaig dir-los: «Companys, també sóc terra. De flama sóc i d'aigua, d'elements sempre en guerra...» No els diguí la por meua a la nit, a la mort. Prop de mi, no sabia que estic morint-me, el fort... No és l'estil meu, sabeu-ho, lluir per la ferida la vida.</p> <p>(Maria Beneyto. València, 1925 - València, 2011)</p>	<p><i>Les meves fletxes fan més mal, les meves fletxes són l'amor, va dir inflat d'orgull Eros a Apol·lo mentre tensava l'arc amb precisió. Mil anys va estar-se el fill de Zeus perseguint Dafne, que el rebutjava, mil anys creuant els boscos temptant d'acorrallar-la, i mil anys més nosaltres repetint i repetint i repetint el mite sense posar-lo en dubte, sense negar-lo.</i></p> <p><i>Per què no vares dir-me, mare, que no és dolor i no és condemna, que no és persecució, l'amor, que això és violència?</i></p> <p>(Mireia Calafell. Barcelona, 1980)</p>

Si omplim el quadre comparatiu dels poemes, quedaria així:

POEMES	Títol i autor/a "L'engany", Maria Beneyto	Poema de M. Calafell "Dafne"
De què parla?	Contrast entre l'aparença (serena, freda, valenta) i la realitat interior de la dona (pors, inquietuds...).	Crítica al mite de l'amor com a patiment.
Quins elements destaqueu en el poema que reforcen el tema que tracta o la sensació que us produeix?	<ul style="list-style-type: none"> - Estil directe: parla el jo poètic. - Contrastos (pronoms, adjectius...). - Enumeracions i repeticions-anàfores (ritme). - Polisíndeton. - Apariats. Mètrica i rima (alexandrins de 6+6). - Deixa "la vida" en un sol vers al final. (Joc amb els quatre elements: foc, aigua, terra, aire.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Estil directe i narració (comença parlant Eros i acaba parlant la dona). - Interrogació retòrica final (interpel·la el lector). - Repeticions anafòriques i enumeracions. - Polisíndeton. - Deixa al final del poema "la violència". (Diàleg amb la tradició literària: el mite d'Apol·lo i Dafne.)
Com posareu de relleu aquests elements quan digueu el poema?	<ul style="list-style-type: none"> - Entonació més ferma, més dura. - Silencis en els pronoms i gest amb la mà. - Enumeracions: ritme lent. - Anàfores: intensitat de veu. - Polisíndeton: accelerar el ritme. - Singularitzar la paraula: pausa abans i després. 	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot recitar a tres veus per ressaltar les veus de manera clara. - Entonació i amb ritme pausat. - Intensificant les paraules clau i una mica més ràpides que en l'altre poema. - El polisíndeton: accelerar el ritme. - Singularitzar la paraula: pausa abans i després.

POEMES	Títol i autor/a “L’engany”, Maria Beneyto	Poema de M. Calafell “Dafne”
Quina relació hi trobeu amb l’altre poema: – temàtica? – motius, imatges? – llenguatge? – estil?	– Les coses no dites. – Reivindicació del punt de vista de la dona. – Repeticions anafòriques. – Enumeracions i polisíndeton. – Introducció de l’estil directe en el poema. – Singularització al final del poema d’un concepte important.	
En què es distancien els poemes?	– Apariats. Mètrica i rima: el poema de Beneyto és més formal. – El poema de Beneyto és reivindicatiu de l’actitud femenina per contrast amb la dels homes, però més des del “jo”. El de Calafell parla més des de la denúncia d’una societat que no ha qüestionat fins ara algunes “certeses” heretades.	
Dels tipus de poesia contemporània que distingeix Lluís Calvo, a quin creieu que s’acosta més: a) Hermetisme b) Neoformalisme c) Reformulació de la realitat	No és una autora de la “jove poesia contemporània”, per tant, no podem dir que s’adscriu a aquestes tendències. Però en aquest poema respecta una mètrica i una rima, i això l’acosta al neoformalisme.	Reformulació de la realitat: en aquest cas, reinterpretar un mite clàssic li serveix per plantejar-se com es viuen les relacions en l’actualitat.

Sessió 7

Quan tingueu enllestida l’anàlisi contrastiva dels poemes, poseu-los en comú amb tot el grup, per assegurar-vos que tots esteu d’acord amb el que destaqueu i per enriquir la vostra anàlisi amb els comentaris dels companys. Mentre una parella presenta els seus poemes, podeu omplir la taula següent:

Poemes i autors relacionats	Característiques destacades: relació amb els poemes de Mireia Calafell	Comentaris, consells, aportacions

Sessió 8

Abans de fer l’enregistrament de la vostra recitació, heu de preparar-la. Caldrà que planifiqueu l’ús dels aspectes paralingüístics i no verbals per enriquir-ne la lectura: com jugareu amb el ritme de lectura, amb la intensitat i l’entonació; si fareu algun gest amb les mans o amb la cara en algun moment determinat del poema...

Tot això ho podeu indicar amb marques en el text i ho podeu recuperar del que heu destacat en la vostra anàlisi prèvia.

Assageu un parell de vegades la lectura, per garantir la fluïdesa, la claredat en l’articulació dels sons... Com que cada membre de la parella dirà un dels poemes, l’altre el pot aconsellar i donar indicacions sobre com ho fa, i viceversa.

[Si es treballa en col·laboració amb altres professors d’àmbits artístics, es podria fer un acompanyament musical i amb imatges dels poemes (si algú toca algun instrument, o potser es poden triar una música i imatges lliures de drets com a acompanyament).

S’ofereix un vídeo d’una col·laboració de Mireia Calafell amb la violoncel·lista Björt Rúnars en el projecte Varosha. En aquest [enllaç](#) podeu llegir més informació sobre el projecte i escoltar l’actuació de Mireia Calafell dient els poemes acompanyada de la música. També hi ha enllaços a la recitació acompanyada d’una imatge artística.]

Feu l'enregistrament dels poemes i organitzeu-vos per editar el vídeo de forma que hi apareguin totes les parelles de poemes, amb els respectius títols i autors, així com els vostres noms com a lectors. No oblideu afegir una portada i uns crèdits amb la bibliografia consultada, els noms dels participants en el vídeo i la referència dels recursos utilitzats.

Podreu projectar el vídeo en alguna celebració especial del centre.

[Si es treballa en col·laboració amb professorat de l'àmbit tecnològic, potser es pot fer una edició més sofisticada del vídeo, amb algun efecte en les transicions o amb la combinació de diferents plans.]

Sessió 9

Ara farem una projecció del vídeo per tornar a plantejar-nos algunes de les qüestions amb les quals havíem començat el recorregut de treball sobre la comunicació poètica i l'estudi d'un poemari de Mireia Calafell.

Primer de tot, què us ha semblat? Hi ha alguna cosa que us hagi sorprès? Què és el que més us ha cridat l'atenció sobre el que heu vist de la poesia com a gènere i sobre la poesia de Mireia Calafell?

Després d'haver aprofundit en *Tantes mudes*, heu tingut la mateixa sensació que descriu Anna Gual en aquesta intervenció seva?

La Mireia escriu la realitat del poema, il·lumina els marges que tots voldríem il·luminar. La seva poètica, el seu imaginari, és d'una sensibilitat i d'una contundència que et deixen clavats a la cadira. Ella descriu i descobreix a la vegada. Ella et deixa amb mil idees al cap, amb mil músiques al ventre.

Hi esteu d'acord? La lectura del poemari, us ha deixat "amb mil idees al cap"? I "amb mil músiques al ventre"? Heu sentit això amb algun dels poemes?

Com enteneu aquesta afirmació de l'assagista Lluís Calvo: "La paraula poètica, quan il·lumina de manera veritable, ens ajuda a comprendre la realitat d'una manera més completa que no pas el llenguatge convencional." (pàg. 80) Heu experimentat això quan llegíeu i analitzàveu els poemes al llarg d'aquest itinerari de lectures? Trobeu alguna relació entre aquesta afirmació i les paraules de Mireia Calafell (treballades a la sessió 0)?

...els poemes que m'apassionen són aquells que em proposen ser l'hoste absolut, és a dir, rebre no només allò que sóc capaç de rebre. En aquest sentit, si pogués afirmar com voldria que fossin els meus poemes, si m'atrevis a dir que la poesia ha de ser alguna cosa, diria que ha de ser un excés imprevisible.

Respecte a la recitació dels poemes, què destacaríeu de la manera com Mireia Calafell diu els seus poemes? Us agrada? Us ha ajudat a entendre'ls millor poder veure exemples de poetes recitant els seus versos?

Si ara llegíssiu qualsevol poema i trobéssiu alguna dificultat per entendre'l, què podríeu fer per començar, per intentar entendre'l? Què n'opineu de l'afirmació que fa el poeta Ramon Boixeda sobre la dificultat d'entendre la poesia?

Sobre la problemàtica del "no entendre", permete'm fer una mica de trampes i dir allò que la vida tampoc s'entén moltes vegades, i que, de fet, moltes vegades aquesta n'és justament la gràcia. Allò que li dona gruix, gruix poètic almenys. De la mateixa manera que ens sobrepassa, a la vegada podem trobar-hi un raonament on les coses es tornen a una escala raonable pels que l'habitarem. Potser tot això sona presumptuós, però m'agrada pensar-ho així. El poema com a petit ecosistema, doncs. També allò de Joan Fuster quan apama el text com allò que t'estàs a punt de dir que no saps encara. Si no hi ha descobriment, què? Igualment, em preocupa que un poema pugui voler dir massa coses.

Citat per Calvo, pàg. 78

Mireia Calafell va participar l'any 2021 en el projecte "Servir l'invisible", que posava en relació poesia i escultura. En aquest [vídeo](#) podeu veure les seves reflexions sobre aquesta experiència i el poema que va escriure per dialogar amb l'escultura *Ballarí i ballarina*, de Susanna Solano. Primer explica:

Em vaig veure a mi mateixa perseguint la veritat d'aquesta obra en un joc hermenèutic que, evidentment, mai no acaba perquè el secret, si és d'algú, si de cas, és de l'obra, que se'l guarda per ella mateixa.

Després, en una de les parts del seu poema, apareixen aquests versos:

Són blocs de bronze en un peany que t'utilitzen:
ets tu qui divagant, crees la música:
si això, si allò,
quin vals!

Creieu que aquestes paraules les podríeu fer servir per descriure l'experiència del lector de poesia? Heu tingut, quan llegíeu i interpretàveu els poemes, aquesta sensació, que la "veritat" dels poemes "no acaba", que som nosaltres, com a lectors, qui els hem de donar sentit? Intenteu desenvolupar la vostra experiència com a lectors de poesia amb algun exemple en aquest sentit.

En un projecte del CCCB, Mireia Calafell va triar una paraula per al futur (*relació*) i va crear un text que es va posar en imatges. Mireu la [videocreació](#): trobeu algunes connexions amb el que ha sortit quan llegíeu la poesia de Mireia Calafell? Quines paraules triaríeu vosaltres per al futur? Per què?

5. Referències i recursos

5.1. Referències bibliogràfiques i altres recursos utilitzats en l'itinerari

Referències

- Ballart, Pere (2005). *El contorno del poema*. Acantilado.
- Ballart, Pere (1997). "Poesia". A J. Abellan; P. Ballart i E. Sullà. *Introducció a la teoria de la literatura*. Angle Editorial: 89-117.
- Calvo, Lluís (2016). "Audaces i talentoses: la jove poesia a l'inici del segle XXI. A: *Poesia catalana avui 2000-2015*. 2n encontre d'escriptors i crítics a les Garrigues (a cura d'Àlex Broch i Joan Cornudella). Editorial Fonoll: 47-148.
- Oliva, Salvador (2015). *Poesia i veritat*. Edicions de 1984.
- Peyrou, Mariano (2020). *Tensión y sentido. Una introducción a la poesía contemporánea*. Taurus.

Altres recursos (per ordre d'aparició en les sessions)

- "No m'agrada la música". Text del blog L'Acció Paral·lela, d'Anna Lloveras i Roger Vilà Padró.
- Biel, Ricard (2015) "La tendra contundència". Discurs de lliurament del premi Lletra d'Or 2015 pel poemari *Tantes mudes*. *Núvol*, 01/07/2015.
- Pons Alorda, J.C. "Mireia Calafell, polisèmica i polièdrica". *Núvol*, 30/06/2015.
- "Presentació de *Tantes mudes*" per Gemma Gorga al diari *El punt/Avui* (2015).
- Fonoteca de poesia (2017), Mireia Calafell presenta *Tantes mudes* i en recita alguns poemes.
- Recital de poetes dels setanta i d'ara, "Alçar les mans, aquestes, brutes". Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 2019.
- Mireia Calafell participa en el projecte "Servir l'invisible", on es relaciona poesia i escultura. Fundació Suñol, 2021.
- Projecte "Relació". Mireia Calafell i Alba Sotorra. Videocreació de poesia en imatges. Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 2021.
- Web de la performance "Varosha", col·laboració entre Mireia Calafell i la violoncel·lista Björt Rúnars (2020).

5.2. Material complementari

Intervencions de Mireia Calafell (lectures, recitacions i discursos)

- Multimèdia "Èpica i comiat", del projecte Varosha.
- Multimèdia "Dafne", del projecte Varosha.
- Intervenció de Mireia Calafell al 16è Fòrum Indigestió (2017): "Cultius, conreus, cultura".
- Poesia als parcs (2014): poema "Diacrític".
- Discurs d'agraïment del premi Carles Riba (2013) al poemari *Si una emergència*.

Aportacions sobre la poesia de Mireia Calafell

- Entrevista d'Andrea Jofre a Mireia Calafell a Catorze (2020) sobre el poemari *Nosaltres, qui*.
- "Com una pell de serp", crítica de Sebastià Portell a *Tantes mudes*, a *Llegir.cat* (2015).
- "Mireia Calafell, poesia en temps de coronavirus", entrevista al programa *Àrtic*, de Betevé (2020) sobre el poemari *Nosaltres, qui*.
- Podcast de "L'autoestopista", Esteve Plantada (2020) sobre *Nosaltres, qui* i el Festival Barcelona Poesia.